

N° 10 OKTOOBER 2012 hind 2.20 €

muusika

Resonab silis

EESTI
MUUSIKAPREEMIAD 2012!

MIDA SUUDAB
MUUSIKATERAAPIA?

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid oktoobris

4. oktoober kell 19.00

EMTA kammersaal

DOKTORIKONTSERT "Artwalk to Niguliste"
Jorge Gomez Rodriguez (kompositsioon)

11. oktoober kell 19.00

EMTA kammersaal

KÜLALISKONTSERT
European Saxophone Ensemble

15. oktoober kell 18.00

EMTA orelisaal

JUBILATE – Heljo Sepp 90

19. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

Grete Jädal (klaver)

20. oktoober kell 17.00

EMTA kammersaal

Dots Aavo Otsa TROMPETIKLASS
Klaveril Meeli Ots

31. oktoober kell 19.00

EMTA kammersaal

DORPAT TRIO
Anna Samsonova (viul), Enno Lepnurm
(tšello), Irina Oja (klaver)

26. oktoober kell 19.00

EMTA orelisaal

KAMMERMUUSIKA KONTSERT
Egert Lainsaar (viul), Mattias Vihmann
(metsasarv), Kirke Karja (klaver)

27. oktoober kell 17.00

EMTA orelisaal

KÜLALISKONTSERT
Jari Puhakka (plokkflööt, Soome),
Imbi Tarum (klavessiin)

27. oktoober kell 17.00

Tallinna Metodisti kirik

EMTA sümfooniaorkester
Dirigent Toomas Vavilov
Solistid Johanna Marie Ainomäe (viul),
Mihkel Kallip (trompet)

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

10/2012

1. oktoobril tähistatakse kogu maailmas rahvusvahelist muusikapäeva. On rõõm näha, et ka Eestis muutub see päev järjest olulisemaks. Juba mitmendat aastat antakse just 1. oktoobril välja Eesti suurimad muusikapreemiad ja toimub mitmeid spetsiaalselt muusikapäevale pühendatud suurepäraseid kontserte. Nagu teada, sai rahvusvaheline muusikapäev alguse legendaarse viiuldaja Yehudi Menuhini ideest, kes ütleb muusika kohta nii: "Muusikakunst on sild materiaalse ja mittemateriaalse vahel. Mida rohkem me muusikast teada saame, seda rohkem suudame oma mõistuse ja südamega sellesse süüvida."

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Virge Joamets** virgejoamets@gmail.com
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Voorimehe 9, Tallinn 10146
Toimetuse telefon **6 833 107**
Kodulehekülj: **www.ajakirimuusika.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **1,47** eurot number
Aastatellimus **20,50** eurot
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 16 eurot.
Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee,
herje@ema.edu.ee,
6 416 016, 55 56 18 94

Resonabilis
FOTO MAIT JÜRIADO

KAVA

KES?

2 Kadri-Ann Sumera. Vastutuulekõndijad.
Intervjuu ansambliga Resonabilis

UUDISEID MAAILMAST

10 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Muusika-
uudiseid maailmast

PILK

13 Kristel Kossar. Mida suudab muusikaterapia?

TÄHT

16 Marje Ingel. Tenorsaksofonikoloss Sonny
Rollins

MUUSIKA

18 Vahur-Paul Estonia Põldma. Kolmeaastane
tsükkel. Poeetiline lühimängufilm rütmide
kasust ja kahjulikkusest elule

POSTER

20 Eesti Kultuurkapitali ja Eesti
Muusikanõukogu muusikapreemiad 2012

BÄND

22 Margus Haav. Eesti kroonid tulid ja läksid,
Untsakad jäid

PILK

24 Lilian Langsepp. Tagasivaade Viljandi vana-
muusika festivali juubeliaasta sümposionile

MULJE

26 Maarja Kindel. Birgitta 2012, horisontaalne
festival kõigile...?
29 Kristel Aer. XXVI Tallinna rahvusvaheline
orelifestival
31 Anne Prommik. Ooperist ekspromptini.
Kaheksas Tallinna kammermuusika festival
esitles küpseid kunstnikke kõrvuti särtsakate
noortega

UUDISEID EESTIST

33 Muusikauudiseid Eestist

PLAAT

38 Heliplaatide tutvustus

PILL

40 Tarmo Kivisilla. Eesti luuviledest

muusika

Vastutuulekõn

Vastutuulekõndijad

FOTO KAUPU KIKKAS

KADRI-ANN SUMERA
pianist

Sel aastal peab oma esimest juubelit maailmas ainulaadne ansambel Resonabilis. Nüüdismuusika esitamisele pühendunud kollektiivi koosseisu kuuluvad metsosopran Iris Oja, flöötist Tarmo Johannes, tšellist Aare Tammesalu ning, mis põhiline ja eriti eriline, kandlemängija Kristi Mühling. Septembris esitles ansambel ka oma teist plaati “North Wind, South Wind”, millele on jäädvustatud spetsiaalselt sellele koosseisule kirjutatud muusikat. Resonabilis on ka üks värskaid Kultuurkapitali muusika aastapremia laureaate, pälvides selle sisuka kontserttegevuse ja Eesti uue heliloomingu kõrgetasemelise esitamise eest. Ansambel kogu koosseisus kogunes ühel kenal septembrihommikul minu kodukööki kohvi ja saiakeste juurde mõnusalt juttu puhuma.

Kuidas ja miks te kümme aastat tagasi kokku tulite?

TARMO JOHANNES: Esimene impulss oli, kui Kristi ütles mulle, et võiks midagi teha, aga esialgu polnud konkreetset mõtet. Mäletan väga selgelt seda sähvatust – sõitsin bussis Amsterdami ja järsku tuli mõte, et võiks kandle siduda rikkamasse ja mitmekesisemasse koosseisu: flööt, hääl ja algul plaanis löökpile. Tutvustades seda ideed heliloojatele, selgus, et see on jube keeruline koosseis ning oleks ka mingit bassihäält vaja, seetõttu valisime tšello. Olin tollal uurinud ka Crumbi teost “Madrigalid” ja seal oli lisaks lauljale flööti, löökpile ja harfi kasutatud, sellest vahest ka see idee. 2002. aastal toimus esimene ülesastumine esialgu ühe looga, esitasime EMTA sügisfestivalil Kristjan Kõrveri teost “Florete flores”. Selleks ajaks

oli juba konkreetsete inimestega koosseis välja kujunenud ja pakusime seda Kristjanile niimoodi välja. Juba enne esimest kontserti oli selge, et see pole ühekordne projekt, vaid me jätkame.

IRIS OJA: Selles polnud kunagi kahtlustki, et me jätkame! Siis hakkasime lugusid tellima. 2003. aastal oli esimene täispikk kontsert, kus peaaegu kõik lood olid uued. See oli kõva väljakutse.

Kuidas repertuaari valite, kuidas jõuate konkreetsete heliloojate juurde?

I. O.: Enamasti on see meie enda valik, mõnikord ka näiteks Eesti muusika päevade tellimus. Vahel teeme ka seadeid.

AARE TAMMESALU: Seadete osatähtsus on järjest väiksem. Repertuaari on ka üha rohkem ja põnev on ikkagi uusi teoseid mängida.

I. O.: Üks esimesi lugusid, mis meil repertuaari jäi, oli Antti Auvineni "Allusion fragments". Arvame siiaaani, et oma vaikus on ta väga raju.

A. T.: See lugu lõi kohe särama ja tõi hästi välja meie koosseisu erilised, omapärased küljed. Ja see sobib ideaalselt Irise häälele.

I. O.: Ma ju ei laulagi seal, ainult susistan! Helilooja tajus meid nii-

võrd hästi, et see oli nagu rusikas silmaauku. Andis meile endale ka suuna. Alustades bändi enneolematu koosseisuga, tekivad küsimused, kuidas, mis. Ühtki lugugi polnud veel olemas, mis ansamblist siin rääkida! Aga see sobis meile nii hästi, tulemus oli nii hea, esitada ja kuulata ka. See kujundas minu ettekujutust, millist teed hakata minema.

KRISTI MÜHLING: Soomlasena on Auvinenil ka arusaamine kandlest. Kuigi soome kannel pole päris seesama, mis minu kromaatiline kannel, oli autoril ikka mingi helpilt kõrvus. Ta teadis, kuidas see pill kõlab, ja tal oli julgust kirjutada. Enamikule pead hakkama kõigepealt tutvustama, mis pill see üldse on.

A. T.: Minu meelest kehtestas Auvinen nagu mingi standardi, näitas, et sellele koosseisule annab kirjutada nii, et on täitsa põnev. Võibolla hiljem on teisedki heliloojad sellest eeskuju võtnud.

Mõnikord saate kätte partituuri, mida ei oska lugedagi, üheltki lindistusest ei saa ka kontrollida, kuidas on õige. Kuidas sellistele nootidele läheneda?

K. M.: Eks teeme heliloojatega koostööd.

Vaatasime kontserdile kui sellisele ka samasuguse pilguga nagu uuele teosele. Lasime ennast vabaks, ei võtnud mingit vormelit. See oli vabastav kogemus. Publik võib igal ajal tulla ja minna, nii nagu talle meeldib, leida ise endale sobiva koha selle muusika kuulamiseks jne. Kuulaja saab iseendale kontserdielamuse kujundada.

Resonabilisele sobivad ebatavalised interjöörid. Ansambel Tallinna Hobuveskis, dirigeerib Andrus Kallastu.

Meie eesmärk pole olla tohutult teedrajav, modernne või väljakutsuv, vaid idee on ikkagi head paindlikku muusikat esitada. Arvan, et see paindlikkus ongi kõige tähtsam omadus ning pole millegi poolest erinev Beethoveni kvarteti esitamisest

Kontsert Teheranis.

I. O.: Aga mis on üldse õige? Mina tajun hoopis seda, et ka helilooja ise ei tea vahel, mis on õige. Tal võib olla kahtlusi ja muresid, muu hulgas ka näiteks see, kuidas tema teosesse suhtutakse. Paljud interpreedid ei taha ju väga uut muusikat esitada.

A. T.: Ilmselt eeldatakse meilt rohkem loovust kui näiteks orkestrandilt või keelpillikvartetilt, kes mängib Beethovenit. See rada on kõvasti sisse tambitud ja kui sealt kõrvale minna, siis võib see küll huvitav olla, aga ei pruugi publikule meeldida. Meie puhul on vastupidi, meilt oodataksegi loomingulist lähenemist. Teos sünnib meiega koostöös.

T. J.: Üks asi, mis torkab meie puhul silma ja mille üle heliloojad on rõõmsad ja rahul – me mängime oma koosseisu tõttu samu teoseid palju kordi, repertuaar on meil ju siiski üsna piiratud. Klassikalisemate koosseisude puhul seda uute lugudega nii tihti ei juhtu. Tegelikult ikkagi lugu küpseb aja jooksul, saab meile selgeks, ja ka helilooja jõuab veel tööd teha ning vajadusel midagi muuta. Ka mainitud Auvineni lugu osutas kõva vastupanu ning võttis ikka mitu esitust aega, enne kui tõesti tundsimine, et asi toimib.

I. O.: Oleme suurt osa oma repertuaarist ka salvestanud. Isegi kui me mõnda teost enam ei mängi, siis ei kao see olematusse, jälg jääb maha.

Kuidas teie proov välja näeb? Saate noodid kätte, sageli ju viimasele minutil, ei saa ehk partiidest arugi, ja siis tulete esimest korda kokku – mis siis saab? Ei saa ju olla nii, et lööme loo lahti ja mängime läbi?

I. O.: Tavaliselt me lööme loo lahti ja mängime läbi! Võib küll juhtuda, et jääme paar korda seisma.

K. M.: Kui läheb hästi, siis ainult paar korda.

I. O.: Minu jaoks on koos niisuguseid asju läbi närida palju lihtsam, eriti inimestega, kellega olen juba kümme aastat koos mänginud. Kui ongi mingisugune koht, mida tõesti lugeda ei oska, siis kohe pannakse sulle vähemalt kolm ettepanekut lauale. Üksi soololoost läbi närida on minu jaoks raskem.

K. M.: Kunstnik Eda Lõhmus küsis kord, et kuidas te seda proovi ikka teete, ma üldse ei kujuta ette, kas te mediteerite koos?

Kas te ei tunne puudust mõnest kõrvaltvaatajast, kellestki, kes saaks partituuriga jälgida, mida te teete?

I. O.: Selleks on meil heliloojad – kui neil muidugi on noot kõrval. Mõnikord ei ole ka.

A. T.: Suurema osa lugudest mängime mitte partiidest, vaid partituurist, nii et näeme kogu muusikat. Kasutame tihtipeale ka salvestajat, et paremini aru saada, kuidas kõlab.

T. J.: Meil on olnud ka üks dirigendiga mängimise kogemus. Sel kevadel esitasime Kristjan Kõrveri kammeroperit “Raud-Ants”. Aega oli vähe ja lugu keeruline, Andrus Kallastu tuli appi ja dirigeeris. Kõik läks väga hästi ja lodusalt, aga oli väga harjumatu! Töömeetod dirigendiga on hoopis midagi muud. Tehes tööd ainult neljakesi omavahel, läheb aeglasemalt, aga jõuab sügavamale. Omavaheline tunnetamine ja kuulamine on teisel tasandil.

A. T.: See on fundamentaalselt erinev. Ilma dirigendita mäng

Kristi Mühling ja ansambli eripärane instrument – kannel.

nõuab hoopis rohkem vastutust. See, et pead siis palju panustama, on võrreldamatult huvitavam ja energia on palju suurem. Aga tööprotsess on sõltuvalt loost erinev. Meil on olnud üks juhus, kus mängisime loo esimest korda läbi, siis oli pikk vaikus, vaatasime üksteisele otsa ja see oli absoluutselt lummas, see oli kõige parem esitus! See oli Tauno Aintsi “3film”. Pärast oleme üritanud seda tунnet taastada, aga pole vist päriselt suutnud...

Muus elus tegelete ju ka klassikalise muusikaga. Õpetate, kuulute orkestrisse, koori. Kuidas erinevate suundade vahel tasakaalu leida? Kas nüüdismuusika on midagi erilist või sobitub see üldisesse muusikasse?

T. J.: Mina üldse ei rõhutaks sõna “nüüdismuusika”. Minu jaoks on Resonabilise puhul kõige olulisem sõna “kammer”. Meie eesmärk pole olla tohutult teedrajav, modernne või väljakutsuv, vaid idee on ikkagi head paindlikku muusikat esitada. Arvan, et see paindlikkus ongi kõige tähtsam omadus ning pole millegi poolest erinev Beethoveni kvarteti esitamisest.

A. T.: Ma ei usu, et keegi meist mõtleb kaks kuud tagasi valminud lugu mängides, et ta esitab uut muusikat. Me lihtsalt esitame muusikat.

I. O.: Minu jaoks on “Resoga” mängimises koostegemise tunnetust. Sõbrad saavad kokku ja mängivad. Ehk tänu sellele tunnen, et uue muusika esitamine on muutunud mulle nii omaseks ja lihtsaks. Just siin tajun kõige rohkem, et mul on jalg maas, tunnen interpreteerimise vabadust. Kõige muuga vaagim rohkem asja siit ja sealt ja tunnen, et peaksin kuidagi sobituma või midagi teisiti tegema.

Minu kogemus on see, et uue muusika puhul on esimene samm partituurist mängimiseni tihti väga keeruline, pingeline ja ebameeldiv mõttetöö. Esialgu ei tule rõõmu ja naudingut,

sest ei saa midagi aru ja peab alles hakkama võtteid välja mõtlema. Klassikalise teose puhul on kohene nauding kerge tekkima. Aga laval on uut muusikat esitada lihtsam, vabadus suurem ja publiku eelhoiakuid vähem.

I. O.: Mina just alati ootan uut lugu rõõmsa erutusega, et mis nüüd tuleb! Ja siis hakkame leiutama! Nagu sudokut teeks.

A. T.: Tavaliselt on seal ikka mingi jube hea idee, mille väljakaevamine võtab lihtsalt natuke aega. Aga üks väga tore asi on, et siin saab fantaasiat rakendada. See on nagu mäng.

K. M.: See on tihtipeale väljakutse, selline positiivne stress.

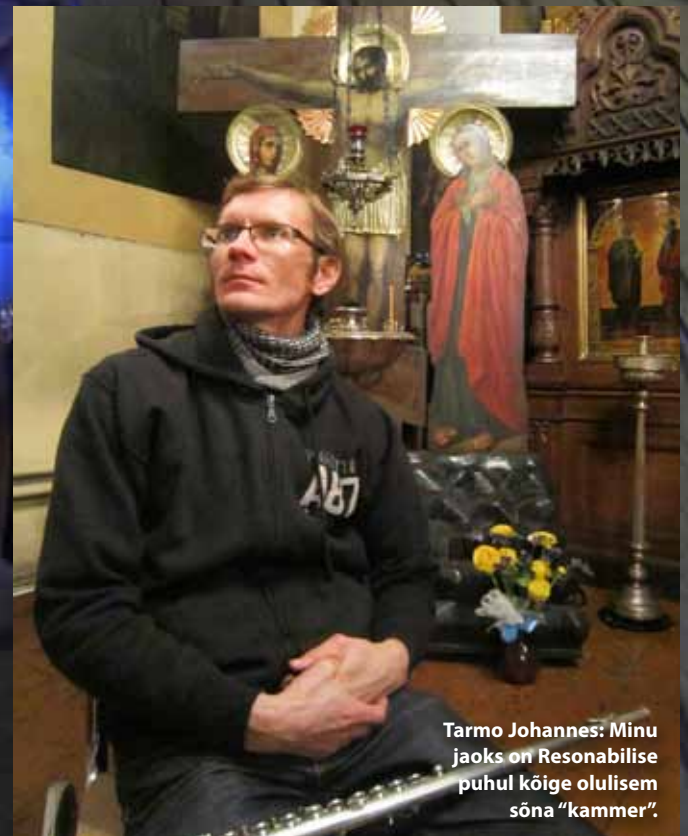
Ansambli Una Corda (Kristi Mühling – kannel, Liis Viira – harf, Ene Nael – klavessiin) kavades mängime kõrvuti uudisloominguga ka klassikalisemat repertuaari. Ka õpetades puutun muu muusikaga kokku. Aga minu silmis on kromaatileine kannel eelkõige nüüdismuusika pill. Ta on sellisel kujul 20. sajandil välja töötatud, Bach ja Mozart pole talle kirjutanud. Kuigi lautomuusikat olen ma mõningal määral mänginud, näiteks Dowlandit ning barokkmuusika sobib tegelikult kandlele suurepäraselt.

I. O.: Tegelikult oli meil ju kunagi plaan teha vanamuusika kontsert!

Mulle tundub, et peale mõne nüüdisteose mängimist on mul järsku julgust ka näiteks seda Mozartit fantaasiarikamalt ja vabamalt esitada.

A. T.: See on väga hea tähelepanek. Kui oleme “Resoga” palju proovi teinud, ei saa ma enam suhtuda ka vanemasse muusikasse niimoodi üldiselt, nagu kesktee läheb, see tundub liiga igav ja ettevaatlik. Uue muusikaga tegelemine mõjutab igasugust tegevust.

I. O.: Just nimelt, uues muusikas ei saa olla üldine, pead väga täpselt tegelema kõigi pisiasjadega. Sageli on tekst kirjutatud üldmalt täpselt, detaile on väga palju, ja kui sa midagi ära jätab, siis

Tarmo Johannes: Minu jaoks on Resonabilise puhul kõige olulisem sõna “kammer”.

ei pruugi kujund enam samamoodi toimida. Lisaks võib tulla helilooja ja sulle selle kohta üht-teist öelda. See tekitab teravdatud tähelepanu, et ei luba endale mingit üldist asja. Kui pärastpoole vaatad mõnd Mozarti nooti – sinna on nii vähe sisse kirjutatud, aga ometi on seal nii palju, millest ei tohi mööda vaadata. Või näiteks vanamuusikat lauldes lubad endale aaria *da capo*'des rohkem fantaasiat ja vabadust, tunned mõnu. Kui ma pole tükk aega uut muusikat laulnud, siis mõjub see mulle juba hirmuäratavalt! Aga põhimõtteliselt on muusika ikka üks. Bremenis öeldi meile pärast kontserti, et oi, teid on nii huvitav kuulata, see pole üldse nagu nüüdismuusika, see ongi nagu päris muusika! Ei tegeldagi mingi matemaatikaga, vaid esitatakse emotsionaalselt! Minu meelest on absurdne laval lihtsalt mingeid intervalle välja arvutada.

Teie kontsertidel torkab silma eriline suhe ruumi ja kunsti, tihedalt muude kunstidega. Isegi teie ansamblipildid on teatrailsed.

T. J.: Teatraalsusega on meil väga vähe pistmist, aga kujutatavate kunstidega küll. Tõukepunktiks oli Interpretide Liit, kes rajas Kumus kontserdisarja. Kuna oleme liikuvad, siis tekkis mõte, et kui lähaks sinna näitusesaalis sisse ja mängiks eri lugusid eri saalides. Iseenesest väga lihtne idee, aga toimus väga hästi. See, et publik ei istu nummerdatud toolidel, vaid liigub ja tajub teist kunsti ka, see mõjus nii vabastavalt!

I. O.: Iseendale! Ja publikule ka. Minu meelest me mõtlesime enast ise publikuks: kui mõnus oleks see, kui poleks sunnitud olema ühe koha peal. Kuulad ühe pildi juures, saad ühe elamuse, ja teise pildi juures saad teise. Rääkimata akustikast. Kui lähed teise ruumi, kuuled muusikat üle rõduääre, aga võid saada hoopis teismoodi elamuse. Näiteks sa ei pruugi üldse inimesi näha! Ma käiksin palju enam kontsertidel, kui poleks teisi inimesi! Mitte, et mulle ei meeldi inimesed, mõnikord ühine reaktsioon suurendab elamust, aga mõnikord paneb täiesti bloki ette. Tahaks olla omaette... Eestlase värk.

A. T.: Vaatasime kontserdile kui sellisele ka samasuguse pilguga nagu uuele teosele. Lasime ennast vabaks, ei võtnud mingit vormelit. See oli vabastav kogemus. Sestsaadik korraldame igal aastal selliseid rännakkontserte. Publik võib igal ajal tulla ja minna, nii nagu talle meeldib, leida ise endale sobiva koha selle muusika kuulamiseks jne. Kuulaja saab iseendale kontserdielamuse kujundada.

T. J.: Kontsert pole produktsioon, kus on kindlad rollid ja mis on lõpuni paigas, vaid ta on iga inimese isiklik kogemus. Seda võimaldab meie pisike koosseis väga hästi.

A. T.: Asusime otsima huvitavaid kaasaegseid ruume, kuidas see termin oligi – kõnekas arhitektuuri? Üks võimendas teist ja vahel tundub, et moodsad hooned ning interjöörid suudavad omakorda muusika interpretatsiooni mõjutada.

T. J.: Mõned meie sarjad, nagu “Muusika ja visuaalne kunst”, on toimunud erinevates galeriides; “Muusika ja arhitektuur” aga just nimelt nendes kõneka arhitektuuriga hoonetes.

K. M.: Hoonetes, kuhu inimene tavaliselt ei satu – mõned polnud veel päris valmis. Näiteks sünagoog, Rotermanni jahuladu. Praegu on käsil “Muusika ja fotograafia”, otseselt koostöös kunstnikega.

T. J.: ReVisioonide puhul on ka tösi, et meid on päris palju käinud kuulamas n-ö tavainimesed, mittemuusikutest publik. Nad tulevad kohale ja saavad kontakti, pärast tänavad. Tihtipeale ka eakamad inimesed.

I. O.: Ja jäävadki käima. Meil on tekkinud täiesti püsiklientidest publik. Mõnikord küsitakse, et kas see on noorte inimeste muusi-

Resonabilisele on kirjutanud:

Helena Tulve,
Jüri Reinvere,
Margo Kõlar,
Ülo Krigul,
Tauno Aints,
Galina Grigorjeva,
Märt-Matis Lill,
Kristjan Kõrver,
Tatjana Kozlova,
Age Veeroos (Hirv),
Andrus Kallastu,
Mirjam Tally,
Liisa Hirsch,
Amirbahador Sadafian (Iraan),
Gareth Churchill (UK),
Eugene Birman (USA/Eesti),
David Helbich (Saksamaa),
Antti Auvinen (Soome),
Santa Ratniece (Läti).

CD-d: “Resonabilis” (2009), “North Wind, South Wind” (2012)

ka – absoluutselt mitte! Pigem need, kes on jäänud käima, on just isegi vanemad inimesed. Noorte jaoks – meil on ehk vähe biiti? Kuigi, mõnes loos on meil ka trumm!

K. M.: Oli, kuni sa ta kohe esimeses proovis katki löid...

Kuidas toimub teie koostöö heliloojatega?

A. T.: Kümne aastaga on meile muusikat loonud heliloojatest moodustunud värvikas galerii. Oleme neist igapäevaga koos tööd teinud ja ka pärast kontserti istunud ning juttu ajanud. Heliloojad võivad olla väga erinevad – mõni ütleb asju otse, teisest kisu nagu tangidega välja ja ikka ei saa täpselt aru, mida ta mõtleb. Uusi ideid on lisandunud ka proovide käigus.

I. O.: Mõni ei teagi ise ka, mida ta tahab!

A. T.: Jah, ehk avastab seda proovide ajal.

I. O.: Seda proovides avastamist on meie puhul üsna palju. Näiteks juhtub sageli, et Kristi näitab midagi ette, et kas teen nii või? Ei, ma ei tahtnud seda nii, aga oota, see on väga hea, tee veel, kuidas ma selle kirja panen?

K. M.: Eugene Birmani esimese looga oli küll niimoodi: “Ma nagu hästi ei tunne oma lugu ära... aga väga hea!” Selliseid on vähe, kes ütlevad, et ei! Lõpetage ära!

T. J.: Meil on siiski üks juhtum tegevuse algusajast, kui meile kirjutas saksa helilooja David Helbich tõepoolest väga hea loo. Aga ta oli ise ka ülinõudlik ja tahtis, et iga detail oleks väga täpselt paigas. Samas olid need sooritusvõimete viimasel piiril ja oli võimatu kõike kontrollida. Põhimõtteliselt ta keelas selle loo edasise esituse ära.

I. O.: Mulle tundus, et ta ei jäänud tegelikult päriselt iseendaga rahule.

K. M.: Algul ta pani selle ju hoopis mingis teises taktimõõdus kirja.

I. O.: Selles loos pidi löökpillimängija Madis Metsamart pabereid

Ansamblit tutvustavates tekstides on "resonabilis" tõlgitud ladina keelest kui "helisev". Otsisin lisatähendusid ning leidsin veel sobivaid: "kaikuv", "kaunikõlaline", "mahlakas", "sulnis", aga ka "vastav", samuti oli huvitav "looditud sügavus". Kõik need omadussõnad klapivad hästi kirjeldama selle pillikoosluse võluvast kõlamaailma ja interpretide tundlikku esitusmaneeeri.

Leonora Palu. Sirp 15.04.2011

Resonabilis täidab heliloojate unistused kõrgel tasemel ja sisukast, uute ideedega eksperimenteerivast koosseisust, kus vajadusel ühinevad laulev instrumentid, käsitus ja ansambel võrdse instrumendina käituv vokaal. Seda tõestas kas või kontserdi avalugu, Tatjana Kozlova "Kõiel kõndija", mis oli oma essentsilt tõeline vokaal- ja instrumentaalmaailma vahel laveerimine, pingeline ja kujutlusrikas.

Maria Mölder. Sirp 4.12.2009

käristama – küll *crescendo*'s, küll *diminuendo*'s, küll kaheksandike, küll pikkade nootide peal või *staccato*'s, pausid vahele ja nii edasi. Kui siis David ei kuulnud mõnda nüanssi täiesti täpselt välja, oli kohe hull lugu lahti – aga seda on jube raske ajalehte käristades saavutada! Madis on niivõrd täpne ja punktuaalne, aga nõuti täiesti robotlikku täpsust.

A. T.: Arvan, et kui me selle loo praegu käsile võtaksime, ei tunduks see enam nii võimatu. See oli ikkagi kirjutatud väga alguses ja võibolla me ehmatasime natuke ära.

Kui sageli olete tundnud vajadust mõne lisapilli järele?

I. O.: Algul ikka võtsime, mõnikord just sellepärast, et heliloojad kurtsid, oi, ma ei oska kirjutada sellisele koosseisule. Aga nüüd on kõik näinud, et väga hästi saab kirjutada.

K. M.: Meil ei ole põhimõtet, et ei või kedagi võtta. Aga see teeb asja juba praktiliselt keeruliseks. Küll on aga mõned lood kirjutatud väiksemale koosseisule, nii et osal ansambli liikmetest on vahepeal vaba hetk.

I. O.: Ja aeg-ajalt on ära kasutatud minu vabad käed: ühte kätte on pandud triangel, teise trumm ja kolmandaga dirigeerin.

T. J.: Aga mis puutub koosseisu, siis on küll kindel see, et me ei vaheta kunagi mõneks üksikuks projektiks mängijaid.

K. M.: See ei õnnestuks kuidagi. Üldse ei kujuta ette, et meist võiks kedagi ära vahetada. Siiski, ükskord ei saanud Iris tulla Wales'i, sest ta sünnitas parasjagu. Ja ka Iraani ei saanud ta tulla.

I. O.: Kusjuures pärast selgus, et ma siiski oleksin saanud sinna tulla! Iraanis ei tohi naislaulja üksi laval laulda, kui publiku hulgas on ka mehi. Aga hiljem saime teada, et kui oleks pannud lava nurka mõne mehe seisma ja suud maigutama, siis ma ikkagi oleksin tohtinud laulda. Ansambelis või kooris koos meestega tohivad naised laval olla. Kui oleksime esitanud Ülo Kriguli lugu "Meine ernste Wandlungen", kus me kõik peame laulma, siis ehk oleks läbi läinud? Või ehk oleks võinud Tarmo ja Aare ise kogu aeg suud maigutada?

T. J.: Viimasel ajal oleme mingil määral lisapillina elektroonikat kasutanud, aga siiski suhteliselt vähe, see teeb asja keeruliseks. Meie pillid on akustiliselt väga võluvad ja helinduse tõttu võivad teatud nüansid kadumagi minna.

A. T.: Kontroll kaob ära, sest me ei tea, milline on lõpptulemus. Tammo Sumera ja Margo Kõlariga on olnud elektroonika kasutamisel hea koostöö. Algaastatel oli Kristil kogu aeg mure, et kannel

ei kosta piisavalt välja. Viimasel ajal on ette tulnud olukordi, kui heliloojad ütlevad, et kannel on liiga tugev. Oleme suutnud jõuda sellisesse kõlatasakaalu, kus kannel tunneb ennast mugavalt või isegi soleerivalt. See on kindlasti üks asi, mis on kümne aastaga paika loksunud. Mul on üldse hea meel, et selline pill, mis pole ju tavamõistes nüüdismuusika instrument, on tänu Kristi järjekindlate jõupingutustele aina aktsepteeritumaks muutunud. Enam ei suhtuta kandleesse kui kitsalt rahvamuusika instrumenti.

K. M.: Mina, jah, mõtlesin, et minu eluülesanne on teha kandlest kunstmuusikas teistega võrdväärne pill! Lõpetades Otsa kooli 1990. aastal olin ma ainuke omal erialal, akadeemias ei saanud üldse kannelt õppida. Viuldajatest ja pianistidest sõbrannad läksid kõik edasi konservatooriumi, minul polnud kuskile minna, ainult välismaale. Oli üldse kolm varianti, kus sai edasi õppida: Soome, Läti ja Leedu. Tundsin, et see on ebaõiglane! Tahtsin, et kannel oleks ka professionaalse kunstmuusika instrumendina esil. Tollal oli see ikka ainult harrastus- ja rahvamuusika pill.

A. T.: Ja nüüd õpetab Kristi ise Eesti Muusikaakadeemias!

K. M.: Kindlasti ka tänu Resonabilisele – sest on lugusid, mida mängida!

I. O.: Mina käisin just Otsa koolis, kui Kristi tuli Soomest tagasi. Ta esines Otsa kooli saalis ja ma sain küll heas mõttes vapustuse osaliseks. Teadsin neid kandleõpilasi, nad mängisid ju klassikalist repertuaari küll, aga see ei jätnud siiski muljet, et kannel oleks täitsa võrdväärne pill. Tundus väga piiratud ja lapsekingades. Ja siis tuli Kristi ja tegi mida iganes sellel samal pillil! See kõlas absoluutselt teistmoodi kui kõik, mida ma seni olin kuulnud. Nii et kui mind sellesse ansambelisse kutsuti, siis mõtlesin kohe, et oi, seal mängib ju Kristi! Muidugi tulen!

Kuidas te üldse oma asju ajate, eraldi produtsenti teil ju pole?

A. T.: Töökoosolekud toimuvad meil näiteks autos, kui kontserdile sõidame. Siis oleme kõik neljakesi koos, mängida ei saa ja aeg tuleb ratsionaalselt ära kasutada. Oleme püüdnud töid jaotada, igaüks teeb oma osa.

I. O.: Viimasel ajal teeme sageli proovi Kristi juures, alustame siis mõnusalt kohvi ja saiakestega ning samas saame praktilisi asju arutada. See on väga oluline aeg, sest selle jooksul me räägime läbi, kes kuhu kirjutab, kellelt uue loo tellime, kus järgmine kontsert toimub, kes ostab lennupiletid ja kuhu me kandle paneme. See läheb ka proovitegemise arvele.

T. J.: Eks produtseerimine ole paratamatult selle töö osa.

Samamoodi kirjutavad kunstnikud ja teadlased pidevalt taotlusi, projekte ja aruandeid.

A. T.: Võib ka juhtuda, et mäenedžeri nägemus on pisut teistsugune kui artistil. Selles mõttes on kõige lihtsam ikka otse suhelda. Meil on mäenedžeri puudumisest hoolimata olnud päris hea hulk esinemisi välismaal.

Olete kõik väga hõivatud inimesed. Kuidas te oma ajagraafikut säitate ja stressiga toime tulete?

K. M.: Minu arvates on Aare täitsa meister selle peale, kuidas olla üheaegselt mitmes kohas!

I. O.: Tegelikult on olnud paar sellist korda, kus oleme olnud välismaal ja paar päeva ainult üksteisega. Mängisime ja arutasime ja see tegi asja nii lühikese ajaga palju paremaks... Ehk peaksime iga kord niisuguseid proovilaagreid tegema, jäägu kõik need üksikud proovid kasvõi ära.

A. T.: Oleme ka keskendumist õppinud. Prooviaega nagunii pole, seda tuleb endale võtta, ja kui see aeg siis on, peab seda tõesti maksimaalselt kasutama.

T. J.: Tegelikult tuleb ka see kogemustega – viimasel ajal ma tegelikult enam ei mäleta aega, mil väga tugevalt hakkaks “kägistama”. Kui kontsert on, siis kuidagimoodi ikkagi saame asjad esitusküpsiks.

K. M.: Meil on väga positiivne õhkkond. Isegi rasketes stressiolukordades viskab keegi ikka mingi killu ja läheb jälle lihtsamaks. Mulle on see küll olnud toeks, et teised on sellised vanad kalad, keda saab usaldada. Kui meil oli esimene täiskontsert, siis hommikuses proovis lagunes Auvineni lugu täiesti laiali. See oli lihtsalt nii raske ja ma läksin üsna närvi. Teised ütlesid, et ära muretse, õhtul see

tuleb veel kõige paremini! Ja tuligi.

I. O.: Üksteise peale me pole küll plahvatanud. Kui plahvatab, siis ikka iseenda peale. Mõnikord, kui tõesti ei suuda enast kokku võtta ja teed vea vea järel, siis tuleb lihtsalt katkestada ja minna ise koju harjutama, mis siin ikka teiste aega raisata. Järgmine kord võib kõik juba korras olla.

Mis on kunstitegemise eesmärk? Kas te teate ka, mida te otsite või miks?

I. O.: Mina küll ei taha seda teada... Äkki leiangi, mis ma siis teen!

FOTOD ERAKOGUST

NELE-EVA STEINFELD
muusikaajakirjanik

John Williams pälvis elutööpreemia

Helilooja John Williams, kes on loonud muusika selliste kuulsatele filmidele nagu "Harry Potter" ja "Star Wars", on Classic Brit Awardsi preemiafondi tänavune elutööpreemia laureaat. 80-aastane Williams on ka viie Oscari võitja filmimuusikas. Esimese pälvis ta 1971. aastal, mil seadis muusika filmile "Viuldaja katusel", viies Oscar tuli muusika eest "Schindleri nimekirjale". Williams on olnud Oscari nominent lausa 47 korral ja seega on ta nominatsioonide rohkuselt teine inimene Walt Disney järel. Tema preemiakontol on ka neli Kuldgloobust ja 21 Grammyt. Classic Brit Awardsi komitee esimehe sõnul on John Williams loonud viimase poole sajandi kõige meeldejäävamat filmimuusikat. Classic Brit Awardsi tseremoonial esinesid tänavu viuldaja Andrew Rieu, tenor Andrea Bocelli ja Šoti päritolu viuldaja Nicola Benedetti. Pidulik preemiagala leidis aset 2. oktoobril Londoni Royal Albert Hallis.

Andris Nelsons ja Birminghami sümfooniaorkester

Birminghami sümfooniaorkester pikendas oma lepingut dirigent Andris Nelsonsiga. Nelsons väljendas suurt heameelt lepingu pikendamise üle ning ütles, et ootab juba võimalust uuteks huvitavateks väljakutseteks orkestriga. Saabuval hooajal on orkestril plaanis esitada muu hulgas Mahleri "Ülestõusmissümfoonia" ja Beethoveni teoste tsükkel. Kontserdil 22. novembril, kus kõlab Beethoveni Missa C-duur, peaks dirigendipuldis olema aga hoopis Olari Elts ja solistide hulgas Eesti metsosopran Kai Rüütel. Mis puudutab Nelsonsi dirigendilepingu pikendamist, siis arvatavasti tähendab see seda, et temast ei saa uut Bostoni sümfooniaorkestri peadirigenti, nagu muusikute ringkonnas loodeti. Bostoni sümfooniaorkester on peadirigendita juba ligi kaks hooaega, kui tervislikel põhjustel lahkus sellest ametist James Levine.

Ka Eesti publikul avaneb harukordne võimalus oktoobrikuus kuulata Birminghami sümfooniaorkestrit ja Andris Nelsonsit. Kuulus kollektiiv esineb 16. oktoobril Estonia kontserdisaalis.

Mitmed USA orkestrid ei alustanud rahanappuse tõttu hooaega

Ameerika Ühendriikides on alanud kontserdihooaeg nukker, sest seal on viis orkestrit, mis rahapuudusel kontserdihooaega ei alusta. Esimene neist on Atlanta sümfooniaorkester, kus rahalised kärped palgafondilt ja muusikute tervisekindlustustelt on nii suured, et tööd jätkata ei õnnestu. Teine on Minnesota sümfooniaorkester, kus orkestrandid ei ole nõus, et nende aastapalka vähendatakse 40 000 dollari võrra ehk 135 000 dollarilt 89 000 dollarile. Tööd ei alusta ka Indianapolise sümfooniaorkester, sest muusikutele suruti peale osalise koormusega lepingud, millega kärbiti töönädalaid 52-lt 36-le ning samuti sooviti vähendada orkestrandide arvu 76-lt 63-le. Tööd ei alusta sel hooajal ka San Antonio sümfooniaorkester, sest orkester on 850 000 dollariga võlgades. Ka USA ainus profes-

Dirigent Andris
Nelsonsit saab oktoobris
Birminghami sümfooniaor-
kestri ees näha ka Eestis.

sionaalne ja seni veel täiskoormusel töötanud Saint Pauli kammerorkester on raskustes, sest seal soovitakse palgafondi vähendada lausa 67 protsenti. See aga tähendab, et parimad muusikud lahkuvad nii orkestrist kui ka linnast, mis omakorda tähendab orkestrile hävingut. Saint Pauli kammerorkester loodi 1959. aastal ja see on Ameerika kuulsaim kammerorkester, mis on võitnud Grammy auhindu ja mida on aegade jooksul juhitanud Pinchas Zukerman, Dennis Russell Davies ja Hugh Wolff.

Jevgeni Nikitin oma skandaale tekitanud tätoveeringutega.

Jevgeni Nikitin pidi loobuma rollist Bayreuthis

Bayreuthi ooperifestivalil pidi hiljuti Wagneri ooperi "Lendav Hollandlane" koosseisust lahkuma vene bassbariton Jevgeni Nikitin. Põhjus seisnes Nikitini tätoveeringutes, mis meenutasid natsisümbboolikat. Nikitin pidi laulma ooperis peaosas, kuid Saksamaa ajakirjandus avaldas fotod, kus need tätoveeringud olid näha. Laulja ise väitis, et tätoveeringud tema kehal ei ole haakristid ega seotud natsisümbboolikaga. Ta ütles, et nooruses tundis ta huvi *heavy metal*'i ja skandinaavia mütooloogia vastu ning et kõik tätoveeritud kujutised pärinevad sellest sümbboolikast. Sellel hooajal teeb Jevgeni Nikitin kaasa New Yorgi Metropolitan Operas Wagneri ooperis "Parsifal" kõrvuti Jonas Kaufmanni ja Rene Papega. Metropolitan Opera on aga avaldanud tema tätoveeringutest uue foto, mis tõestab, et see kujutab hoopis mõõka, kirvest ja kaheksanurkset tähte. Metropolitan Opera mäenedžer Peter Gelb leiab, et kui tegu oleks tõesti natsisümbboolikaga, oleks see ooperimajale probleem, kuid lisas, et kui inimene nooruses tehtud halbu otsuseid kahetseb, ei takista see tal ju hiljem ometi ooperilaval esineda.

Van Cliburnil tõsised terviseprobleemid

Tunnustatud pianistil ja I rahvusvahelise Tšaikovski-nimelise konkursi legendaarsel võitjal Van Cliburnil on tõsised terviseprobleemid. Nimelt diagnoositi tal hiljuti kaugele arenenud luuvähk. Ta viibib hetkel oma kodupaigas Texasese Fort Worthis ja saab ravi. 78-aastase muusiku haigus avastati hiljuti regulaarse tervisekontrolli ajal, eelnevalt ei olnud tal mingisuguseid tervisekaebusi. Septembri algul tuli Van Cliburn Fort Worthi kontserdisaalis publiku ette ja pidas kõne, mida publik tõlgendas tema hüvastijätuna. Tegemist oli sünnimusega, millega tähistati viiekümne aasta möödumist Van Cliburni nimelise rahvusvahelise pianisti konkursi loomisest. Järgmine Cliburni konkurs toimub tuleval aastal 24. maist 9. juunini. Tänavu kevadel pani Van Cliburn Londonis oksjonile aga oma 150-st esemest koosneva antiigi- ja kunstikogu, kuhu kuulus väärtuslikku Inglise mööblit, Vene maalikunsti, hõbedat ja erinevaid ehteid.

Kent Nagano uued ametikohad

Kent Naganost saab alates 2015. aastast Hamburgi Riigiooperi muusikaline juht. Siiani oli selles ametis Austraalia dirigent Simone Young. Hetkel on Kent Nagano seotud veel Baieri Riigiooperiga, kuid see leping lõpeb 2013. aastal. 60-aastasest maestrost saab ka Göteborgi sümfooniaorkestri esimene külalisdirigent ja kunstiline nõustaja. Sellel orkestril on Nagano sõnul väga personaalne kõlapilt ja see kannab edasi põhjamaade orkestritele omaseid parimaid muusikalisi traditsioone. Göteborgi sümfooniaorkester loodi 1905. aastal ja selle peadirigentide seas on läbi aegade olnud sellised muusikud nagu Wilhelm Stenhammar, Charles Dutoit ja Gustavo Dudamel. Aastatel 1982–2004 oli orkestri peadirigendiks Neeme Järvi.

Washingtonis loodi Mägi Ensemble

USAs Washingtonis löid Ester Mägi loomingu austajad Mägi Ensemble'i. Ansambli tuumiku moodustavad kuus lauljat, Washingtoni ülikooli kammerkoori vilistlased, kellega on liitunud ka mõned instrumentalistid. Ansambli eesmärk on esitada ja salvestada Balti riikide muusikat. Ansambli loomist inspireeris selle kunstilise juhi Heather MacLaughlin Garbesi tegevus

VARIA

Hamburgis väljaantava Johann Sebastian Bach'i medali pälvis tänavu 55. sünnipäeva tähistav helilooja **Tan Dun**, kelle tegevust nimetati maailma muusikaajaloo seisukohast erakordseks ja väljapaistvaks. Bach'i medalit antakse Hamburgis välja iga nelja aasta tagant.

Dirigent **Gennadi Roždestvenski** alustas uuel ametikohal. Nimelt sai temast selle aasta 1. septembrist nüüdisooperirepertuaarile pühenduva Moskva Akadeemilise Kammerteatri juht.

Soome raadio sümfooniaorkestri esimese külalisdirigendina alustas sel hooajal **Hannu Lintu**, kellest saab ka orkestri järgmine peadirigent. Hannu Lintu vahetab välja aastast 2003 peadirigendi kohustusi täitnud **Sakari Oramo**.

Londonis lõpetas hiljuti Kuningliku Muusikakolledži 23-aastane pianist **Nicholas McCarthy**, kes on sündinud ilma parema käeta. Ta alustas professionaalset klaverimängu 14-aastaselt ja tema uskumatu tahtejõud on olnud eeskujuks paljudele tema õpingukaaslastele. See on esimene selline juhtum Londoni Kuningliku Muusikakolledži ajaloos.

Lahkunud on legendaarne poognameister **Giovanni Lucchi**, kes valmistas poognaid näiteks Rostropovitšile. Lucchi rajas 1976. aastal Cremonas oma poognavalmistamise kooli.

Washingtoni ülikooli juurde loodud Balti Koorimuusika Raamatukogu heaks. Selles raamatukogus on praegu üle tuhande teose, nende hulgas umbes kuuskümmend Eesti heliloojate teoste nooti ja salvestust. Heather MacLaughlin Garbes kaitseb tänavu doktoritööd Ester Mägi koorimuusikast ja töö oma töö kevadel ka Eestisse. Mägi Ensemble'i repertuaaris on Mägi koori- ja kammerteoste kõrval ka teiste heliloojate, nagu näiteks Pärdi, Tubina, Ernesaksa ja Tormise loomingut. Mägi Ensemble'i avakontserdid toimusid 8. septembril Maplewoodi kirikus Edmondsis ja 9. septembril Thomseni kabelis Püha Markuse katedraalis Seattle'is.

IVO HEINLOO

jazzikriitik

Seitsmekümneaastane trummilegend Jack DeJohnette.

Jack DeJohnette 70

9. augustil tähistas juubelit jazziajaloo olulisemate trummarite sekka arvatav Jack DeJohnette, kellest on juba oma eluajal kujunenud muusikalegend. Jaanuaris pälvis DeJohnette elutöö auhinna NEA Jazz Master. Oma juubeliaastal on ta lisaks suvisele tuurile Keith Jarretti trio koosseisus (mis tegutseb juba 1983. aastast) ning esinemistele koos Chick Corea ja Stanley Clarke'iga välja andnud ka uue plaadi "Sound Travels". Veel lööb DeJohnette kaasa mitmes eriprojektis, näiteks duos Bill Friselliga ning trios Pat Metheny ja Christian McBride'iga.

Nagu paljude praeguste tippude puhul, sai ka klassikalise pianistiharidusega DeJohnette'i karjäär tõuke koostööst Miles Davisega. Miles Davise Lost Quintetis mängisid 1960. aastate lõpul ka DeJohnette'i põlvkonnakaaslased Chick Corea ja Dave Holland. Samal ajal oli DeJohnette Charles Lloyd'i ansambli rütmisektsioonis ja käis koos Lloydiga mäletatavasti ka 1967. aasta Tallinna jazzifestivalil. DeJohnette'i žanripiire sulandaval värskel CDI teevad kaasa Bobby McFerrin, Esperanza Spalding, Jason Moran ja paljud teised.

Smooth jazz'i album Poola vabaimproviseerijalt

Kontrabassist Marcin Oles, kes on üks

tuntumaid Poolast pärit muusikuid avangardse jazzis vallas (kuulsamateks koostööpartneriteks Kenny Werner, Rudi Mahall ja Chris Speed), tuli hiljuti plaadifirma Multikulti all välja hoopis teist laadi, tunduvalt mahedamates toonides albumiga "Feelings". Oles on peale mainitud muusikute palju mänginud koos oma kaksikvenna, trummar Bartłomiej "Brat" Olesiga. Mõlemad on jazzis kõrval kirjutanud filmi- ja teatrimuusikat ning USA ja Euroopa ajakirjandus on neid pidanud olulisteks figuurideks Euroopa uue sajandi jazzis.

Bojan Z pälvis Prantsusmaal järjekordse jazziauhinna

Suvel anti Prantsusmaal kümnendat korda välja muusikaauhindu Les victoires du jazz. Aasta muusikuks kuulutati Bojan Z ning uustulnukaks Sandra Nkake.

Serbia päritolu, Sarajevos sündinud pianist Bojan Zulfikarpasic on Prantsusmaal väga armastatud; ta pälvis 2002. aastal ka Prantsuse vabariigi rüütliordeni. 2005. aastal võitis ta üle-euroopalise European Jazz Prize'i. Bojan Z mängib nii klaverit kui ka Rhodesi elektriklaverit ning on saanud tuntuks elektriklaverit meenutava hübriid-instrumenti ehk ksenofoni leiutamise eest. Sandra Nkake on noor, väljaspool Prantsusmaad veel võrdlemisi vähe tuntud laulja

ja laulukirjutaja, kes veetis osa lapsepõlvest Kamerunis, õppis mõnda aega Sorbonne'i ülikoolis ajakirjandust ja filoloogiat, ent otsustas seejärel hakata süvenenumalt tegelema muusika ja näitlemisega. Tema debüütalbum "Mansaadi" ilmus 2008. aastal.

Auhinnatseremoonia toimus 35. korda aset leidnud Marciaci jazzifestivali avamisel. Prantsuse väikelinn Marciac võõrustab üht Euroopa tähtsaimat jazzifestivali, mida sel aastal külastas ka näiteks president François Hollande. Festivali korraldamisega on juba aastakümneid olnud seotud Wynton Marsalis, kes on seal ka tihti üles astunud. Festivaliülekandeid on igal aastal teinud Eestiski nähtav muusikakanal Mezzo.

Lahkus USA jazzilegend Von Freeman

Augustis suri tuntud USA jazzmuusik Von Freeman (kodanikunimega Earle Lavon Freeman), kes mängis olulist rolli sõjajärgses bebop'i ja hard bop'i buumis. Ta sündis 1923. aastal Chicagos, kus ta elas suure osa oma elust. Freemanit peetakse tenorsaksofonistide Chicago koolkonna rajajaks ning ta on olnud paljudele muusikutele mentoriks. Tema poeg on Chico Freeman, samuti ülemaailmselt tuntud ja korduvalt auhinnatud saksofonist.

Bojan Z, pianist Euroopa jazzis esimesest ešelonist. FOTOD INTERNETIST

Mida suudab muusikaterapia?

KRISTEL KOSSAR

ajakirjanik

Suve algul toimus Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias Euroopa Muusikaterapia Konföderatsiooni peaassamblee ja sümposium, kus ettekannete ja töötubadega esinesid mitmed rahvusvaheliselt tunnustatud muusikaterapeutid. Ajakiri Muusika tundis huvi kahe teema vastu: kuidas on muusikaterapia mõjutanud geneetilise sündroomiga laste arengut, millest konverentsil kõneles tunnustatud terapeut ja õppejõud **Melanie Voigt** Saksamaalt, ning kuidas parandada meie töökeskkonda, millest kõneles põhjanaabrite esindaja **Esa Ala-Ruona**.

Töös puuetega lastega on põhitähelepanu lapse arengul

Millele pöörab muusikaterapia geneetilise sündroomiga laste puhul praegu kõige rohkem tähelepanu?

MELANIE VOIGT: Põhitähelepanu on

suunatud lapse arengule, tema vajadustele. Samuti jälgitakse ümbritsevat keskkonda, milles laps tegutseb – peame ka peredele toeks olema. Iga lapsega töötatakse individuaalselt. Terapeudi ülesanne on leida üles lapse huvid ning see, mis talle meeldib ja mis mitte. Kuid tema töö ei piirdu pelgalt lapsel juba olemas olevate oskuste kinnistamisega, vaid ta püüab neid juurde tekitada. Teraapia tuleb lapsele huvitavaks ja kasulikuks teha.

Missugune on muusikaterapia positsioon Saksamaal, kuidas suhtuvad sellesse spetsialistid?

Oleneb institutsioonist. Mina töötan

Münchenis Saksamaa suurimas sotsiaalpediaatrilises keskkuses ning seal tunnustatakse muusikaterapiat küll. Muusikaterapeutid võiksid ka ise oma tööd rohkem tutvustada, et see oleks mõistetav võimalikult paljudele.

Muusikaterapia rolli tuleb kindlasti rõhutada eriti puuetega laste puhul. Tänu muusikaterapiale saab geneetilise sündroomiga laps paremini endaga hakkama, ta suhtub paremini ümbriusega, tal on vähem sotsiaalseid ja emotsionaalseid probleeme. Mõistagi pole muusikaterapia sugugi odav, sest tegemist on individuaalse raviga, kuid see on lapse arengu seisukohalt vajalik ning tasub end igal juhul ära. Saksa-

Muusikaterapia rolli tuleb kindlasti rõhutada eriti puuetega laste puhul.

FOTO INTERNETIST

maal ei kuulu muusikateraapia aga haigekassa ravinimekirja, välja arvatud juhul, kui haigekassa ja muusikateraapia keskuse vahel on sõlmitud vastav leping. Kuid on ka näiteks lasteaedu ja -rühmi, mille juures tegevavad muusikaterapeutid, ning nende honorari maksab riik.

Kuidas suhtuvad muusikaterapiasse puudega laste vanemad?

Lapsevanemate suhtumine on äärmiselt positiivne. Kümne aasta tagune uuring, mis viidi läbi liitpuudega laste vanemate seas, selgitas välja, et tänu muusikaterapiale paranesid laste ja vanemate suhted, vanematel oli kergem lastest aru saada. Enamik vanemaid soovib teraapiat jätkata ka siis, kui töö alguses paika pandud eesmärgid on saavutatud.

Vanematel on tihti mure oma musikaalsuse pärast, nad vabandavad, et nad ei oska laulda ega pilli mängida, kuid muusikaterapeutid julgustavad neid mitte lapsele ette,

Muusikateraapia pole sugugi odav, sest tegemist on individuaalse raviga, kuid see on lapse arengu seisukohalt vajalik ning tasub end igal juhul ära.

vaid lapsega koos laulma, kogu perekonda muusikalisi mängima jne. Oluline on last teraapias mitte üksi jätta, vaid temaga koos neid tegevusi sooritada ja teda toetada.

Üks levinumaid eelarvamusi on see, justkui püütaks teraapia käigus lapsele mingit pilli vms õpetada. Kahtlemata on muusikaterapias teatav osa pedagoogikal, selle kaudu omandatakse vajalikke sotsiaalseid oskusi, kuid päris kindlasti ei tohi seda segamini ajada muusikaõpetusega. Muusikaterapias püütakse siiski mänguliste situatsioonide abil saavutada vajalikke arengueesmäärke.

Tööstress ja heliilm

Keegi seletab midagi valjuhäälselt lauanaabritele. Paar lauda eemal loobib teine stressipalliga vastu riulit, nii et kostab pehmeid mütsatusi. "Hallo, kas te kuulete?" hüüab kolmas telefonitorusse. Samas hakkab üle kõige mürtsuma biit, sest keegi on avastanud paljutöotava uustulnuk-artisti ning lihtsalt PEAB oma leidu nüüüd ja kohe jagama. Plaksatused, mida tekitab lahtise akna tõmbetuules edasi-tagasi kõikuv rulo, kohvimasina undamine, liftinupu piiksud, telefonide erinevad helinad, usinate sõrmede klõbin arvutiklaviatuuril. Niisugune on ühe täiesti tavalise avatud kontori harilik heliilm.

Tööstressi probleemiga tegelev Esa Ala-Ruona maandab end muusikaga.
FOTO MUUSIKATERAAPIA KESKUS

- Euroopa Muusikateraapia Konföderatsiooni peaassamblee 31. mai – 3. juuni 2012 EMTAs. Peaassamblee raames toimus 1. juunil ka sümposioon “Kaasaegsed suunad muusikateraapias”.
- Ettekannete ja töötubadega astusid üles rahvusvaheliselt tunnustatud muusikateraapid Elena Fitzthum Austriast, Esa Ala-Ruona Soomest, Tessa Watson Suurbritanniast, Melanie Voigt Saksamaalt, Søren Hald Taanist, Stefano Navone Itaaliast ja Marketa Gerlichova Tšehhist.
- Sümposioonil käsitleti laia teemade ringi: muusikateraapia kommunikatiivsete oskuste arendamisel, muusikateraapia geneetilise sündroomiga lastele, muusikateraapia psühhiaatriliste häiretega patsientidele, muusikateraapia võimalused tavainimese tööga seotud heaolu kujundamisel jne.

MUUSIKATERAAPIA

- Muusikateraapia on maailmas laialt kasutatav teraapiavorm, milles nii muusika kuulamisel põhinevaid meetodeid kui ka vaba, improvisatsioonilist muusitseerimist rakendatakse inimeste tervise säilitamiseks või parandamiseks ning ka haiguste või sisemise tasakaalutuse ennetamiseks.
- Muusika kõnetab igaüht. Muusikateraapiast osa võtmiseks ja sellest kasu saamiseks ei pea inimesel olema eelnevaid muusikalisi oskusi või teadmisi. Tegevused on jõukohased kõikidele.
- Muusika teraapiline kasutamine hõlmab väga laia valdkonda. Muusikateraapiat saab rakendada stressiga toimetuleku parandamisest meeleolu- ja ärevushäirete ning psühhoside ravini, kriisiseisundite leevendamiseks enesearendamiseni, vaimsete ja füüsiliste puuetega inimestest koomapatsientideni, enneaegsetest vastsündinutest vanuriteni jne. Muusikat saab tervist edendavalt ja loovust soodustavalt rakendada ka väljaspool teraapiakonteksti.

www.muusikateraapiakeskus.ee

Tööstressist ja seda põhjustavatest teguritest on Eestis alles hiljuti rääkima hakatud. Kuidas on Soomes?

ESA ALA-RUONA: Eks vist samamoodi. Inimesed on hakanud tööstressi, samuti stressirohket töökeskkonda tähele panema ning asunud otsima lahendusi olukorra parandamiseks. Töötatakse üle, sellega kaasnevad tervisehädad. Puhkuseks ei võeta aega.

Pluss stressirohke töökeskkond, nagu on eespool kirjeldatud mürrarohke kontor.

Loomulikult on mürrarikas kontorikeskkond üks stressitekitajaid. Kui inimese aju tegeleb kogu aeg aktiivselt kuulamisega, tekib auditiivsel moel hangitava informatsiooni üleküllus. Vaikusehetkede puudumisel keskendumisvõime langeb. Puhkepausid on hädavajalikud selleks, et end koguda ja tööd maksimaalse tulemuslikkusega jätkata. Samas on uuringud näidanud, et inimesed pole alati teadlikudki sellest, kui kõrge on tegelikult müra tase nende töökohal – müra peetakse normaalseks!

Võibolla töökohas üldse polegi ruumi, kus mürast puhata ja vaikuses olla. Kas see peaks olema olema?

Selline investering oleks tööandja poolt äärmiselt tervitatav! See võiks olla koht, kus saaks vaikselt mõtteid koguda, ainsa-

teks helideks võibolla rahustavad loodus-hääled. See ei peaks olema ruum, kus paar tundi tukkuda, vaid paigake, kus end tööpäeva jooksul paarkümmend minutit koguda. Samuti võiksid juhendajad, vastutavad töötajad jt julgustada töötajat sellist pausi pidama. Samas võib ka juhtuda, et inimesel tekib hirm vaikuses olla, ta kardab seda – mida ma helideta peale hakkakan?! Sedagi tuleb ette, kuid ka see räägib ülepingest, üleerutusest ning peatus, aja mahavõtmine on ülioluline. Tuleb õpida kuulama oma keha ja vaimu ning osata lugeda sõnumeid, mida need saadavad.

Aga töötaja ei julge piiksatadagi, et tahaks vahepeal puhata, sest kardab töökohta kaotada.

See on tõsi ning selline olukord teeb palju kahju kõigile, sest kui inimene töökoha kaotamise hirmus otsustab vajalikest puhkepausidest loobuda, on see ikka päris kohutav. Juhtkond on töökeskkonna parandamisel võtmerollis, nemad määravad töökohas valitseva atmosfääri. Ka väikes- te asjadega nagu näiteks puhkekohtade

loomine, saab palju ära teha, see pole mingi imetegu ega nõua ka suurt investeringut.

Mõned inimesed katavad aga töökohal stressiga just nii toime tulla, et panevad arvutis mängima näiteks raadio või lemmikplaadid.

Hea tähelepanek! Kaldun siiski arvama, et näiteks raadio jms *nonstop*-kuulamine pigem tõstab stressitaset.

Muusikateraapias keskendume pigem sellele, kuidas iga inimene saaks muusikat enda jaoks teraapiliselt tööle panna, nii et seda tuleb iga inimese puhul eraldi vaadelda – mõnel juhul annab teraapilise efekti lemmikmuusika, mõnel juhul jälle miski muu. Mingit kindlat *playlist*'i siin anda ei saa.

Missugune oleks siis teie nõuanne tööstressi vähendamiseks?

Ennekõike tuleb igale töötajale läheneda individuaalselt, üldistusi siin teha ei saa. Võib juhtuda ka, et kellelgi on kindel soov kuulata vahetpidamata muusikat, kuid eks pauside tegemine tule siingi kasuks.

Inimesed pole alati teadlikudki sellest, kui kõrge on tegelikult müra tase nende töökohal – müra peetakse normaalseks!

Tenorsaksofonikoloss Sonny Rollins

MARJE INGEL
kuulamishuviline

7. septembril sai kaheksakümne kahe aastaseks **Sonny Rollins**, üks väheseid jazzilgende, kes pole kõrges vanuses tagasi tõmbunud, vaid jätkab plaadistamist ja kontserttegevust. Tänavu pälvib Sonny Rollins kolm jazziajakirjanike assotsiatsiooni JJA auhinda: kui aasta muusik, parim tenorsaksofonist ja aasta parima albumi "Road Shows vol 2" solist.

Kaks aastat tagasi, kui Rollins tähistas juubelit, kajas sellest vastu kogu jazzimaailm. Sündmuse muutis erakordseks fantastili-

self õnnestunud ja üllatavaid muusikalisi (taas)kohtumisi pakkunud juubelikontsert New Yorgis. Tänavu nomineeriti enamasti sama kontserdi salvestustest kokku pandud "Road Shows vol 2" Grammy kandidaadiks kui parim jazzinstrumentaalbum; pala "Sonny Moon for Two" kandideeris parima improviseeritud jazzisoolo tiitlile. Grammy jäi seekord saamata, kuid plaat ise on kulda väärt, jäädvustades Rollinsi ja tema ekaaslasest alt-saksofonisti Ornette Colemanini seni ainast kohtumist laval ning taas elustades kitarri Jim Halli ja trummar Roy Haynesi koostööd Rollinsiga. 85-aastane Haynes oli arvatavasti vanim tol õhtul laval käinud muusik.

Rollinsi aktiivsus andis ka mulle võima-

luse elavat legendi oma silmaga näha. Mullu novembris sõitsin teda kuulama Wrocławis "Jazztopadi" festivali avakontserdile. Sain ka Rollinsi heliproovi näha. Kui saalis istusin, oli mul raske oma silmi ja kõrvu uskuda. Hoopis segadusseajav oli aga minuni jõudnud kirjeldus Rollinsi tuuri eelmises peatuspaigas sündinust. Istanbuli kontserdi järel olevat endaga rahulolematu Sonny kurtnud, et inimestele tuleks pileti- raha tagasi maksta. Seejärel oli ta end oma tuppa lukustanud ja harjutanud...

Sedalaadi avaldused on tegelikult Rollinsile iseloomulikud. Tema abikaasal Lucille'il oli tavaks niisuguse jutu peale hüüda: "Sonny, please!" Aastate jooksul tuli tal abi-kaasa rutiiniks kujunenud liigset enesekriitilisust palju kordi vaigistada ning kooselu refräänina kõlama jäänud "Sonny, Please" sai lõpuks ühe Rollinsi pala pealkirjaks, mille ta oma 2004. aastal surnud naise mälestuseks kirjutas.

Legendi kujunemine

Album "Sonny, Please" ilmus 2006. aastal, hõlmates teisigi pühendusi, sh "Remembering Tommy", mälestamaks pianist Tommy Flanagani, kellega Rollins salvestas ühe oma hiilgavama albumi "Saxophone Colossus". See suurejooneline tiitel jäi Rollinsile külge kogu eluks. Pretensioonikas pealkiri ei pärinenud saksofonisti enda sulest, värsketele plaadile pakkus 1956. aastal salvestus-sessiooni lõppedes pealkirja Bob Altshuler plaadifirmast Prestige. Uhke aunimetus ei tekkinud siiski tühjalt kohalt, sest tolleks ajaks olid ilmunud plaadid "Worktime", "Tenor Madness" (koos tollal veel üsna tundmatu John Coltrane'iga) ja "Sonny Rollins Plus 4" Clifford Browniga, ning tollal alles 25-aastase muusiku siluett kerkis vägevana tenorsaksofonimaastiku üle.

Enne peadpöörivat tõusu oli Rollins jõudnud ära käia põhjas. Nagu paljud teised, läks ta algaja saksimehena Charlie Parkerit matkides liiga kaugele, võttes kõhklemata omaks ka tema uimastisõltuvuse. Soov narkootikumidest vabaneda tekkis alles siis, kui ta märkas, et iidol tema sõltuvust heaks ei kiida. Paraku oli Rollinsist saanud sõltlasele tüüpiliste käitumus- muustrite vang. Juba kahekümneselt vahista- ti ta relvastatud röövi eest. Vabanenult elas Rollins nagu kodutu, olles valmis raha saamise nimel tegema mida tahes. Peagi jäi ta herooini tarvitamisega vahele. Pääseteeks osutus Lexingtoni narkoravihaigla, kus viibides kuulis ta 1955. aastal Birdi surmast. Ravi lõppedes ei suundunud Rollins koju New Yorki, vaid Chicagosse, et olla eemal oma tavakeskkonnast. Ta vältis ka muusi-

kute seltskonda ja elatas end juhutöödest. See oli heitlus Koljatiga, mille võitmise üle Rollins on siiani uhke. Viimaks hakkas ta uuesti klubides mängima. Chicagos kohtas Rollins ka oma tulevast naist Lucille'i, kellega ta elas koos tema surmani.

Max Roachi ja Clifford Browni kvarteti-ga liitus Rollins samuti Chicagos. Clifford Browni on ta meenutanud kui oma ellu si-senenud valguskiirt, sest too oli briljantne muusik, kes erinevalt enamikust jazzitippu-dest ei tarbinud narkootikume. Paraku jäi nende koostöö üürikeks, sest juba aasta hiljem sama ansambliga Chicagosse naastes hukkusid Bud Powell ja Clifford Brown liiklusõnnetuses.

Rollinsi liitumine Max Roachi ja Clif-ford Browni kvartetiga esitas väljakutse kõi-gile ansambli liikmetele. Kuna Rollins män-gis teisiti kui eelmine saksofonist Harold Land, muutis see ansambli arengusuunda ja avas uusi võimalu-si. Kriitik Stuart Nicholson on mõ-tisklenud, et kui poleks olnud saa-tuslikku autoõnnetust, võinuks Max Roachi, Clifford Browni ja Sonny Rollinsi koostööst kujuneda üks mõjuvõimsamaid kollektiive nüü-disaegse jazzi ajaloos, jättes võibolla varju isegi Miles Davise kvinteti. Seda ei juhtunud, kuid Rollins suu-tis jätkata Miles Davise kvintetis alanud tähelendu. Davise 1954. aas-ta albumil ilmusid esmakordselt Rollinsi kompositsioonid "Airegin", "Doxy" ja "Oleo".

Alates 1956. aastast salvestas tenorsak-sofonist juba ise ansamblijuhina mitu teed rajavat pala. Tema "Valse Hot" oli üks esi-mesi ¾ taktimöödu *bebop*-lugusid ning oma ema sünnikoha järgi nimetatud palas "St Thomas" tutvustas Rollins jazzipubliku-le kalüpsorütme. Eelmainitud albumi "Saxophone Colossus" pala "Blue 7" soolo-sid analüüsisivas artiklis kirjutas kriitik Gunther Schuller, et Rollins on üks temaa-tilise improvisatsiooni teerajajaid, kes tõi sooloimprovisatsioonidesse temaatilise ja struktuurilise tervikkuse.

Edulainelt eraklusse

Aastakümneid hiljem kinnitavad teatme-teosed, et Sonny Rollins on üks hiilgava-maid jazzimprovisaatoreid, kelle kujutus-võimet, peent harmooniataju ja loomeva-badust on ületanud vist ainult Charlie Parker. Kuigi Sonny Rollins on eelkõige esineja, on ta ka silmapaistev helilooja, kelle teoste arvestatav osa on saanud jazz-i-wstandardeiks. Uuenduslikul kursil jätka-tes üllitas plaadiümbrisel kauboiks kehas-

tunud Rollins 1957. aastal albumi "Way out West", kus harmooniainstrument puu-dus ning teda saatsid vaid kontrabass ja trummid. Samal aastal salvestas ta ka saa-teta standardi "It Could Happen to You". (Tervenisti saateta sooloplaadini "The Solo Album" jõudis saksofonist alles 1985. aastal.) 1958. aastal ennetas Rollins järg-mise kümnendi poliitilisi liikumisi albu-miga "The Freedom Suite".

Siis aga kadus Rollins oma võimete ja kuulsuse tipul avalikkuse eest. Tema peidu-paik ei jäänud kauaks saladuseks. 1961. aas-ta kevadel kohtas kriitik Ralph Berton teda Williamsburgi sillas, kus muusik kedagi häirimata harjutada sai. Vajadus vaba ruu-mi järele on sageli dikteerinud Rollinsi muusikalisi valikuid. Ta on mänginud trios, saateks vaid bass ja trummid, sest "solistina

Sonny Rollins on üks hiilgavamaid jazz-i imp-roviseerijaid, kelle kujut-lusvõimet, peent harmoo-niataju ja loomevabadust on ületanud vist ainult Charlie Parker.

annab see rohkem vabadust kuulda iga mängitava pala harmooniavõimalusi". Koostööd pianistidega on ta vältinud, öel-des: "Klaver on domineeriv instrument; kui kellelgi on kasutada kaheksakümmend ka-heksa klahvi ja ta mängib sinu soolo saa-teks akorde, on nende määratavast har-mooniast väga raske kõrvale hoida. Trios bassi ja trummiga seda probleemi pole, ma kuulen oma harmooniat (oma peas) ja võin selle ise ära täita." Ta lisab võrdluse oma lapsepõlvest, kui ta magamistoas saksofoni mängis ning vaid söögi- ja uneajaks oma pillist lahkuda raatsis. "Olen alati olnud se-da sorti inimene, kes suudab mängides oma harmoonia luua."

Pärast pausi alustas Rollins koostööd kitarrist Jim Halliga. Esimene plaat kandis nime "The Bridge". Rollinsi sild muusika, teiste muusikute ja publikuga oli taastatud, kuid vahepeal oli jazzivangardi rong temast mööda tuhisunud ja mõnedki pidasid Rollinsit konservatiivseks. Siiski pole Rollins kunagi lakanud otsimast ja arene-mast oma valitud rajal, millel ta on koos te-

norsaksofoniga veetnud juba kuusküm-mend aastat.

Rollinsi 1960. aastate plaadid on väär-tuslikud jäljendamatu muusikalise ajataju ja rütmilise vabaduse tõttu. Tallinnaski loen-guid pidanud sopransaksofonist David Liebman kinnitas, et ta pole ühegi teise muusiku juures, mängigu ta mistahes pilli, kohanud niisugust võimet aja ja rütmiga omatahtsi ümber käia. Silmapaistvamad al-bumid kuuekümnendatest on "The Bridge", "Our Man in Jazz", "The Standard Sonny Rollins", "Alfie" ja "East Broadway Rundown".

1968. aastal reisis Rollins Indiasse vaimset õpetust saama ning katkestas ka-heks aastaks muusikalise tegevuse. Siiski naasis ta veel kord muusikasse. 1973. aastal valiti ta Down Beati Jazz Hall of Fame'i.

Vana, kuid vitaalne

Rollinsi jaoks on olulised ka kontserdi vaatamängulised ele-mendid. Üks drastilisemaid näi-teid on jäädvustatud filmis "Saxophone Colossus", kus Rollins ühel 1986. aasta kont-serdil saateta saksofonisoolo ajal lavalt maha hüppab ja oma kannaluu murrab. Soolot kat-kestamata vajub Rollins põran-dal selili ja jätkab mängu vapus-tatud saalitäiele.

Tollest ajast tänaseni on Rollins hõivatud plaadistuste ja kontserdireisidega. Tema jätku-

vat edu kinnitavad uuel aastatuhandel või-detud Grammyd: 2001. aastal parima jazz-instrumentaalalbumi eest ("This is What I Do"), 2004. aastal elutöö eest ja 2005. aastal plaadil "Without a Song" ilmunud soolo "Why Was I Born?" eest. Aasta hiljem või-tis sama album ajakirja Down Beat lugejate küsitluse; Rollins pälvis ka parima tenor-saksofonisti ja jazzmuusiku tiitli.

Uuel milleniumil olin tema menu tun-nistajaks 2011. aasta Wrocław festivalil. Tuhatkond kuulajat tervitas tulipunases särgis lavale sammunud Rollinsit püsti seis-tes, millele vanameister vastas tehnilise tu-levärgiga, mängides paar minutit ringhin-gamise tehnikas ja veendes kõiki, et ta pole oma meisterlikkust kaotanud. Kontserdil teisesenes täielikult ka Rollinsi füüsiline olek. Kui heliproovis olin näinud raskustega komberdavast küürus vanurit, siis kontserdi edenedes Sonny rüht paranes, kuni ta end sõna otses mõttes "sirgeks puhus". Pole vist tarvis lisada, et kontsert õnnestus suurepä-raselt. Kuulsin hiljem, et isegi ülikriitiline Sonny ise oli oma etteastega rahule jäänud.

Kolmeaastane tsükkel

Poeetiline lühimängufilm rütmide kasust ja kahjulikkusest elule

VAHUR-PAUL ESTONIA PÕLDMA
näitleja ja lavastaja

Ext. LEND

Helis madal surin ja tume pilt läheb heledamaks.

Kiire lähenemine Maale, Euraasiale, Euroopale. Tempo väheneb ja suund läheb Põhja-Euroopale.

Alguses kostunud elektrooniline surin jõuab õigesse helistikku ja läheb sujuvalt üle Griegi "Peer Gynti" I süüdi esimesteks taktideks.

Muusikaga samas rütmis lendab kaamerasilm ümber õhtupoolikuse Tallinna pilvelõhkujate. Tänavatel on näha ummikuid, autod väljuvad parklatest ja parkimismajadest.

**Ext./Int. TALLINNA KESKLINNA
PILVELÕHKUJA 28. KORRUSE KABINET**

Kaamerasilm lendab ühe kõrghoone ülemissse korruse aknast sisse ja muusikapala vaibudes maandub seinas oleval kruvil.

Valges triiksärgis mehekäsi paneb kella patareikaane kinni ja riputab tiksuva kella kruvi otsa. Üks minut puudub kuuest.

Kuulda on ainult väga tugevat kella tiksusheli.

Int. AVAR KORTER

Köögilaua lahti MacBook Pro ja Youtube'is mängib The Best Mix 2012,

tümpts on kella tiksumisega samas tempos. Seinal on "Birgitta 2009" "Carmina burana" plakat.

Kõhn, pikkade teksadega ja palja ülakehaga noor naine seisab kuhja valgete T-särkide ees ning ei oska otsustada, millist selga panna.

Int. 28. KORRUSE KABINET

Tumedapäine sportlik mees paneb musta pintsaku riidepuule ja võtab samast siniselilla-vöödilise tuulepluusi ning paneb selle selga.

Täpselt kell kuus kellaheli järsku vaikib ja mees väljub kabinetist.

Uksest väljudes pörkab mees kokku koristajaga. Koristaja on silmanähtavalt põnevil, läheb otse kella juurde ning vaatab seda.

HELGI: Teistel olen ma juba kolm korda patareisid vahetanud...

Helgi vaatab küsiva pilguga mehe poole.

Mehe nägu lööb naerule ja ta raputab pead.

Siis hakkab mees läbi hammaste vilistama "Peer Gynti" "Mäekuninga koopas" ja astub minema. Kaks pintsaklipplast lähevad lifti, kuid mees astub neist mööda, avab ukse ja läheb trepist alla.

Ext. JALGRATTAGA TÄNAVAL

Sini-lilla-vöödilise mees jalgrattaga lendab seisvate ja tuututavate autode vahelt läbi.

Ext. KADRIORU PUUMAJA HOOV

Mees vilistab Ehala "Kodulaulu", lendab rattaga hoovi ja pidurdab järsult, viskab ratta õlale ja läheb majja.

Int. AVAR KORTER

Sisse tuleb jalgrattaga mees. Naine läheb annab talle põsemusi ja seisab uuesti riidehunniku ette. Parajasti hakkab mängima "Nossa Nossa"... Magnus paneb arvuti kaane kinni. Naisel läheb mõte tööle.

MAGNUS-TAANIEL: Täna oled päris kaugele jõudnud!

Magnus võtab hunnikust teise särgi ja ulatab selle Liisile.

LIISI: Mis mõttes?

Liisi viskab särgi hunnikusse ja viib terve hunniku korvsahtlisse ning võtab kapist ühe Magnuse helesinise triiksärgi.

MAGNUS-TAANIEL: Tavaliselt on sul sel ajal veel öösärk seljas.

Magnus avab akna, kust on kuulda linnulaulu ja linnamüra.

Liisi haarab peast.

LIISI: See müra paneb mu pea valutama!... Outh, ma ei jõudnud jälle balletitrenni!

MAGNUS-TAANIEL: Linnulaulu paneb mõtte lendama. Tule minuga trenni!?

Liisi paneb särgi selga ja läheb seinakalendri ette, kus on rohkelt punaseid riste Liisi käikudel ja rohelisi ringe Magnuse tegudel. On näha, et Magnus käib igal teisipäeval ujumas ja neljapäeval rattaga sõitmas ning kolmapäeval ja reedel jooksmas. Liisi võtab punase markeri...

LIISI: Mis trenn sul täna on?

MAGNUS-TAANIEL: Sex on the beach ja siis sex in the water ja siis partneri valikul...

Liisi muigab ja paneb särgil kõik nööbid kinni.

Ext. AUTOGA POSKA TÄNAV – PIRITA TEE JA TAGASI

BMW X6 sõidab lahtiste akendega mööda Poska tänavat, Liisi valib raadiokanalit ja jääb Koidula tänav ristmikul Power Hit Radio peale, kust tuleb real drum'n'bass. Weizenbergi ristmikul auto peatub ja Magnus paneb raadio kinni.

LIISI: Miks sulle rütmid ei meeldi?

Auto hakkab vaikselt nõksudega kohalt liikuma.

MAGNUS-TAANIEL: Mulle meeldivad rütmid... aga mitte kõik... Mulle ei meeldi lõhkuvad, vaid ehitavad rütmid.

Auto liigub sujuvalt punase tuleni ja peatub järsku. Liisi lendab ettepoole ja peab kätega end toetama, et mitte esiklaasi lennata.

LIISI: (Vaatab vihase ja küsiva näoga Magnust.) Mida, fuck, sa, raisk, teed?

Auto keerab sujuvalt Narva maanteele, Magnus paneb rooli küljest käima Klassikaraadio, kust tuleb "Kella-6-džäss" ja surub nokkmütsi kõvemini pähe.

MAGNUS-TAANIEL: Ma näitasin sulle, mida teevad *d'n'b* rütmid.

Nende kõrval sõidab lahtine BMW, kust tuleb *trance*'i. Nemed keeravad Piritalle ja teine auto Lasnamäe suunas. Liisi vaatab sellele autole järele.

LIISI: (Vaatab otse ette ja hoiab vasaku käega kindalaekast kinni.) Ma lugesin Cosmost, et on tervendavaid rütme, et inimesi isegi ravitakse nendega.

Magnus keerab auto vasakusse ritta.

(Vaatab Magnuse poole.) Kas on mingit muusikat, mis minu käe terveks teeks?

MAGNUS-TAANIEL: (Vaatab Liisi poole, nagu tahaks abieluettepanekut teha.) Sind ravib nüüd "Lasnamäe valss".

Liisi vaatab solvunult Lasnamäe poole. Magnus paneb vasaku suunatule sisse. Ja siis kohe lülitab välja.

MAGNUS-TAANIEL: Kehalist arengut toetab ainult korrapärane aastaegade rütm ja sellega arvestamine. Sa ei ole suutnud ligi kolme aasta jooksul kuurütmi, isegi mitte nädalarütmi saavutada... sa ainult planeerid.

Auto jõuab Maarjamäe lossi tagasipöörde lähedale. Magnus paneb vasaku suunatule sisse.

LIISI: (Osutab ninaga raadiole.) Kas "Carmina burana" plaat on autos? Minu hing vajab praegu ainult seda, mitte plönnimist.

Võtab suunatule välja.

MAGNUS-TAANIEL: Iga hinge rahuldab ja harib ainult see, kui inimesel on korralik kuurütm. Nõua korra kuus oma raadiojäämalt "Carmina buranat".

Magnus keerab ilma suunda näitamata auto haljasalale ja sooritab tagasipöörde. Liisi lendab oma kohal edasi-tagasi.

LIISI: Pöörasid ära vä?

Ext. KADRIORU PUUMAJA HOOV. Hämar õhtu.

Liisi pisarad voolavad, ta kuulab kõrvaklapidest Carl Orffi "Carmina buranat" ja kannab oma riietega korve vanasse Ford Scorpiosse.

IGOR: (Tuleb ajakirjade kastiga majast ja paneb need auto tagaistmele.) Dotška, tut sovsem ne o tšom plakat... Magnus-Taaniel že vsjo dlja tebja predostavil, no tō prosto ne sumela etim vospolzovatsja... Tolko obeštšala.

Vaatab auto amorte.

S zavrašnego poidjoš na rabotu! Hot prodavštšitsei na bazar! Posmotrim, što za pesnju tō togda zapojoš?

Võtab kasti autost välja ja viskab selle prügikasti.

Teise korruse lahtisest aknast tuleb J. S. Bach'i "Ich hatte viel Bekümmernis".

Eesti Kultuurkapitali helikun

MATI TURI – säravad ooperirollid ja mitmekülgne kontserttegevus nii Eestis kui välismaal

"Mina elan praegu siin, selles ajas. Arvan, et see ongi just see, mida me soovime: teha seda, mis meile meeldib, mis pakub energiat ja jõudu selleks, et teha asju, kui oleme kodus ja omade keskel. See on suur kingitus, et saab teha seda, mis on sulle selles elus antud teha."

Sirp 4. mai 2012. Intervjuust Kersti Innoga

RESONABILIS – sisukas kontserttegevus ja Eesti uue heliloomingu kõrgetasemeline esitamine

Resonabilis täidab heliloojate unistused kõrgel tasemel ja sisukast, uute ideedega eksperimenteerivast koosseisust, kus vajadusel ühinevad laulev instrumentikäsitus ja ansambelis võrdse instrumentina käituv vokaal.

Sirp 4. detsember 2009. Maria Mölder arvustusest

MEELIS VIND – mitmekülgne interpreeditegevus

Meelis Vind oma lugude ja pillikäsitlusega vastandub julgelt klassikalise muusika esteetikale, mängides *fusion*-soolosis mehiselt, naturaalselt, hingelt alasti. Ainult nii saabki sellist muusikat mängida, täiega, maskita.

Hedvig Hanson

MARI TAMPERE – pikaajaline ja tulemusrikas töö viiulipedagoogina ning interpreedina

"Me põeme globaalset eetika- ja kunsti-, sealhulgas muusikakunsti kriisi. Seetõttu näen ma meie ülesannet mitte kaotada, vaid alal hoida neid väärtusi, mida oleme näinud muusika kui kunsti parimal õit-senguajal."

Muusika nr 10 2004. Intervjuust Toomas Velmetiga

HELEN SILDNA – muusikaettevõtluse edendaja ja silmapaistev korraldustegevus

"Ma jaksan, kuna ma näen, et sellel on perspektiivi ja ma näen edasiarengut – nii Eesti kultuuri ja loomeettevõtluspoliitikas ja ka muusikavaldkonna enda siselselt. Fakt on see, et praegu tuleb kas tegutseda või jääme igaveseks sellest mängust välja."

Rahvusringhääling 2. aprill 2011. Intervjuust Madis Lauriga

MARGO KÓLAR – heliteos "Tornikellade laul" ning elektronmuusika arendamine

"Mitmed ülevamad hetked on sellised, et looming tuleb. See, mis sa ise oled, jõuabki paberile."

Muusika nr 12 2011. Intervjuust Sakariias Leppikuga

KRISTEL PAPP – kaalukad artiklid muusikateatrist

Peab ennast eelkõige muusikuks. Muusik on muusikat armastav ja austav professionaal, olgu siis orkestrant, laulja, teadlane, kriitik või pedagoog. Meeldib teadmiste vahendaja roll: see nõuab iseendalt pidevalt uuenemist. Ja andekatel õpilastel on väga palju õppida.

TMK nr 2 1992. Nele Araste "Persona grata"

sti sihtkapitali aastapreemiad

JÜRI REINVERE – ooperi
“Puhastus” esiettekanne
Soome Rahvusooperis

“Kui oled pärit väikerahva hulgast, muudab see sind kõigele vastuvõtlikuks ja sul ei ole võimalust kasutada oma juuri ja kodumaad sellise kõikepurustava ainuolemisega nagu suurrahvaste kunstnikud.

Mina olen alati muutuv, alati uut enda sisse imev. Igal pool olen ma see, milleks see maa mind muudab. Kuni lõpuks on minu sisse kogunenud palju värve ja ma tunnen, et olen kogemustest üleküllastatud. Aga iga kord, kui ma mõtlen oma päritolu peale, täidab see mind joovastusega.”

Muusika nr 8-9 2010. Käbi Laretei, Jüri Reinvere “Ruum kahe kõrva vahel”

OLARI ELTS – oratooriumi “Paulus” ettekanne ja särav ERSO hooaeg külalisdirigendina

“Kõige tähtsam orkestrit juhatades on arusaamine, et me teeme koos üht ja sama asja. Kontserdile minek on muusikule nagu lahingusse minek, – asi ei ole selles et sa ei tohi eksida, vaid sinu tegevuse kontsentratsioon peab olema väga suur, ainult siis saab tekkida meie-tunne.”

Aplaus nr 3 2012. Intervjuust Riina Luigega

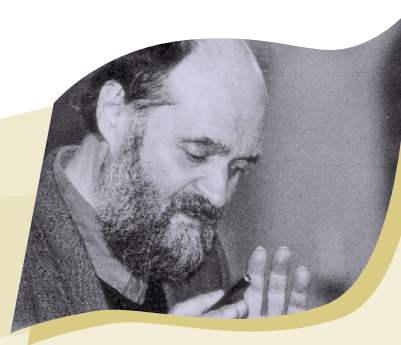
Eesti Muusikanõukogu preemiad

NEEME JÄRVI – interpretatsioonipremia

“Muusika ülendab inimest. See on eriline tunne, kui sa naudid seda, mida teed, ning kui saad selle kõige nimel elada. Kui saad teistelegi edasi anda seda, mis sulle endale on oluline. Minu püüe on alati olnud see, et muusika ilu kanduks edasi saali.”

Muusika nr 10 2010. Intervjuust Riina Luigega

ARVO PÄRT – heliloomingu preemia

“Kunsti ei oleks olemaski, kui me ei püüaks järjekindlalt alustada algusest. Ma ei saa muudmoodi, kui et pean alustama täiesti nullist. Ma tunnen kiusatust ainult siis, kui kogen midagi tundmatut, midagi, mis on minu jaoks uus ja tähendusrikas. Aga mulle tundub, et selle tundmatuseni on võimalik kiiremini jõuda vähemaks võtmise, mitte keerulisemaks muutmise teel. Vähemaks võtmine ei tähenda kindlasti mitte lihtsustamist, aga vähemalt ideaalis peaks see võimaldama keskenduda kõige olulisemale.”

Intervjuust Geoff Smithiga 1998

MARJE LOHUARU – muusikaelu
jaoks olulise ja väljapaistva
tegevuse preemia

“Olen veendunud, et kui toetada vajalikke ja innovatiivseid ettevõtmisi, siis arengud on loomulikud ja midagi ei pea spetsiaalselt välja mõtlema.”

Muusika nr 10 2008. Intervjuust la Rimmeliga

Eesti kroonid tulid ja läksid, Untsakad jäid

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

Kahekümnendaks sünnipäevaks valmistuvad **Untsakad** on näinud krooni tulekut ja minekut, aga on jäänud sama nooruslikuks kui alustades.

Kindel käekiri

Paarkümmend aastat tagasi olid just Untsakad ja Väikeste Löötspillide Ühing need, kes näitasid üle hulga aja, et noored vihased mehed võivad edukalt viljelda ka pärimusmuusikat. Viljandi pärimusmuusika festivali pealik Ando Kiviberg on öelnud, et Untsakad eristuvad teistest. Nad mängivad lõbusat pärimuslikku meeleolu-muusikat omal kindlal moel.

“Mulle tundub, et siis kui meie alustasime, ei olnud rahvamuusika noorte hulgas väga popp,” arutleb bändi viiuli- ja laulumees Ilmar Kald. “Arvan ja loodan, et me aitasime ja aitame seda tänaseni noortele

lähemale tuua, sest kolm meist õpetavad seda iga päev muusikakoolis ka lastele. Praegu on selles vallas pilt hoopis teine. Väga paljud noored tegelevad pärimusmuusikaga, see on muutunud lausa elustiilik.” Kald tunnistab, et armas on kuulata, kui mõni neist noortest tuleb ja ütleb, et Untsakate kassett on teda lapsepõlves magama laulnud ja ta on tänu sellele läinud pärimusmuusikat õppima.

Kui esitsa moodustas Untsakate repertuaari enamiku rahvamuusika maskuliinsem pool, siis viimasel ajal on kandeve osa paladest juba teistest allikatest. Untsakate tähtsus pärimusmuusika ülestähendajana ei saa kuidagi alahinnata. Ansambli ninamehe, löötsa- ja laulumestri Margus Põldsepa ütlemist mööda kujunes seda laadi lugude esitamine üsna pea missiooniks. “Missiooniga on meil hästi läinud: paljud laulud on saanud meie käes noorenduskuuri ja läinud taas rahva sekka,” on Põldsepp rahul ja

UNTSAKAD ON:

Margus Põldsepp – laul, löötsalised
Jaanus Jantson – kitarr, laul
Ilmar Kald – viiul, laul
Jaanus Põlder – mandoliin, viiul, laul
Marek Rätsep – bass
Tauno Uibo – heli

möönab, et aeg on lennanud küll kiiresti, aga kui mõtlema hakata, mahub sellesse palju sündmusi ja arenguetappe.

Sajad kontserdid

Tiheda kontserdikalendriga bändi alguseks peetakse 1992. aasta 15. oktoobrit, mil toimus esimene avalik ülesastumine Viljandi kultuurikolledžis. Untsakad on ainus ansambel, kes on esinenud eranditult kõigil Viljandi pärimusmuusika festivalidel. Tõsi, esimesel festivalil esinesid

Untsakad tunnevad end eriti hästi väiksemates külakultuurimajades, näiteks Viljandimaal Tānassilmas.

FOTO MARGUS HAAV

Untsakad veel Rahvastepalli nime all. ETV näitas nelja hakkaja noormehe etteastet mõni kuu hiljem, 1993. aasta jaanilaupäeval. Teletoiimetajate surve oli bänd sunnitud ennast ümber nimetama, et saadet ei peetaks spordiülekandeks. Valiti Untsakad ja tött-öelda sai nimi täitsa hea.

“Aeg on läinud kummaliselt kiiresti,” mõtiskleb Ilmar Kald. “Üks esimesi esinemisi, mis toimus kakskümmend aastat tagasi Harglas, on mul väga täpselt meeles. Naljakas, aga see oli justkui eile!” Untsakad on andnud sadu ja sadu kontserte, kuid täpselt arvu ei oska ilmselt keegi öelda. “Oi, heldene aeg, kes seda teab... Umbes-täpselt kahe tuhande ringis võib neid kokku tulla küll,” pakub Põldsepp. Arvatagi on nende tuhandete kordade juures juhtunud igasugust. Bändimeestele on eredalt meelde jäänud üks juhtum, mis pärineb kroonija algusest. Põllumeeste peole kutsutud striptiisitaril polnud millegipärast kaasas magnetofoni. “Meil hakkas temast kahju ja aitasime ta hädast välja,” jutustab Põldsepp. «Mängisime saateks sensuaalset instrumentaalmuusikat erootilisest filmist “Emmanuelle” ning tagatipuks ka Nõukogude kesktelevisiooni saadete “Loomariigis” ja “Prognoz pogodó” tuntuksmeloodiaid.”

“Üks tore kontsert oli läinud suvel Kihnu saarel,” meenutab Kald. “Ruumi oli vähe, aga rahvast jube palju. Ja kui Kihnu tüdrukud meie eest keerutades mööda tantsisid, ajasid nende lahtikerutatud kordid järjest meie mikrofone ümber.”

Untsakate puhul on tähelepanuväärne seegi, et bänd on kõik need kakskümmend aastat tõepoolest tegutsenud – viimane koosseisu muudatus oli 1995. aasta lõpul. “Julgen arvata, et oleme selles osas pigem erandlik bänd, kuna kahekümne aasta jooksul on tuumik olnud täpselt sama,” möönab Kald. “Mõni aasta pärast alustamist liitus Marek ja aasta jagu mängis meiega Celia Roose. Need on ka ainsad muudatused kahekümne aasta vältel.”

Untsakad on andnud oma liikmetele töö, leiva ja tuntuise kõrval ka meelerahu. Sügisesteks juubelikontsertideks loodavad nad peale tomatite ja kurkide purki saada ka uue plaadi. Untsakad on nii läbi imbinud rahvamuusikast, et ehk muutub selleks mingil ajal ka bändi omalooming.

muusika

on tellides endiselt soodne

Aastatellimus
20,50 EUR

www.tellimine.ee

Muusika-
õpetajatele ja
-õpilastele
soodushind
16 EUR

Tellimine läbi toimetuse
ia@ema.edu.ee

Heino Eller 125

Heino Elleri 125. sünniaastapäeva puhul korraldavad Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum ning Georg Otso nimeline Tallinna Muusikakool 20.–21. oktoobriklaveriõpilaste konkursi-festivali „Mängime Elleri!”. Osalema on oodatud noored pianistid vanuses 12–19 aastat. Konkurs toimub Tallinnas Georg Otso nimelises Tallinna Muusikakoolis ning Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis. Festivali raames toimuvad konkursist osavõtjatele jt huvilistele mitmed põnevad kultuuriüritused.

Osalejad esitavad konkursil kava, mis sisaldab vähemalt ühe Heino Elleri teose ning lisaks vabalt valitud teose(d) ja mille kogukestus on erinevates vanuserühmades:

I	12–13-aastased	kuni 6 minutit
II	14–15-aastased	5-8 minutit
III	16–17-aastased	8-12 minutit
IV	18–19-aastased	10-15 minutit

Heino Elleri muusikat peab olema vähemalt 1/3 kava pikkusest. Kava esitatakse peast.

Kõikide vanusegruppide parimatele on Elleri autoriõiguste omanik Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum välja pannud rahalised ja esemelised preemiad.

Konkursile registreerumine toimub elektrooniliselt 1. maist - 1. oktoobrikl 2012 Otso kooli veebilehel www.otsakool.edu.ee. Sealsamas on kava valikul abiks korraldajate koostatud soovituslik Heino Elleri teoste nimekirj. Kirjastamata teoste käsikirjade koopiald on kättesaadavad ETMMi kodulehel www.tmm.ee. Osalejate majutamiseks on korraldajatel pakkuva soodsad võimalused.

Ootame teid ja MÄNGIME ELLERIT!

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
www.tmm.ee

otsakool
Georg Otso nimeline Tallinna Muusikakool
www.otsakool.edu.ee

Info: mangime.ellerit@otsakool.edu.ee; Lembit Orgse 52 03 320; Risto Lehiste 52 39 424

KONDASE KESKUS
THE BONDAS CENTRE OF NAIVE ART

Tagasivaade Viljandi vanamuusika festivali juubeliaasta sümposioonile

LILIAN LANGSEPP
interpreet ja muusikateadlane

Käesolev aasta on **Eesti vanamuusikaelus** mitmes mõttes märgilise tähendusega. Kolmkümmend aastat vanamuusikafestivale ning nelikümmend aastat vanamuusika-ansambleid Eestis on vaieldamatult olulised kogu Eesti muusikakultuuri seisukohalt. 1971. aastal Eesti esimese vanamuusikaansamblina asutatud Viljandi Linnakapell (1972 alustas tegevust Hortus Musicus) ning 1982. aastast toimunud Viljandi vanamuusika päevad, millest kasvas välja praegune festival, on elujõulised tänini.

Sundimatu õhkkonnaga, väarikas, sisutihe ja kompaktne – need märksõnad võiksid kõige paremini iseloomustada 10. juulil XXVII Viljandi vanamuusika festivali avanud rahvusvahelist sümposiooni. Oma osa oli selles nii ettekannete pidajatel kui ka Viljandi Kondase keskuse hubast saali tihedasti täitnud kaasa mõtleval ja üksteist täiendaval kuulajaskonnal. Erinevate maade varasematesse vanamuusikaliiikumistesse pilku heitvast ning vanamuusika interpreteerimise tänapäevaseid suundumusi esile toovast sümposioonist kujunes Viljandi vanamuusika festivali kunstilise juhi **Neeme Punderi** avatust genereerival suunamisel positiivse laenguga avasündmus järgnevatele kontsertidele.

Muusikateadlase **Maret Tomsoni** ettekanne “Vanamuusika Eestis 1930–2012” oli informatsioonitihe. Selle üheks huvitavamaks

osaks oli ülevaade vanamuusika jõudmisest Eestisse 1930. aastatel ning tolaeagsete Eesti muusikute ja muusikakriitikute vastuolulistest arvamustest nii välisesinejate kontsertidel kuuldu kui ka ajalooliste instrumentide tä-

Sundimatu õhkkonnaga, väarikas, sisutihe ja kompaktne – need märksõnad võiksid kõige paremini iseloomustada 10. juulil XXVII Viljandi vanamuusika festivali avanud rahvusvahelist sümposiooni.

henduse kohta kaasaja muusikamaastikul. Kokkupuuted varasema muusikaga tundsid olevat üsna vähesed ning vaatamata üksikutele positiivsetele kontserdikajastustele jäi kõlama muusikakriitikute üldisem arvamus sellise muusika huvitavusest ja ka tähtsusest üksnes ajalooli-

sest seisukohast. Murrang toimus alles 1970. aastatel. Ühe olulise momendina jäigi Tomsoni ettekandest kõlama see, kuidas 1970. aastatel kerkisid paralleelselt esile huvid rahvamuusika – eelkõige regilaulu – eheda esitamise ja varajase muusika ajaloolise esitus-

praktika vastu ning veelgi laiemalt – kuidas need nähtused ilmnesisid ka toliaegse Eesti süvamuusika loojate (Tormis, Pärt, Tamberg) kujunemises ning loomes. Kokkuvõtte Eestis toimuvatest festivalidest, ühingutest, seltsidest, ansamblitest ja vanamuusikaalasest õppetööst andis küll paljudele koosviibinutele hästi teada oleva, kuid oma rikkalikkuses ikkagi muljet avaldava pildi praegusel ajal Eesti varajases muusikas toimuvast. Kusjuures ainuüksi Viljandi Linnakapelli kaheksa liiget on loonud vanamuusikaansambleid üle kogu Eesti, rääkimata sellealasest tööst muusikakoolides, millel on otsene side Viljandi vanamuusika festivali noorteprojektidega. Ettekanne tekitab kuulajates elavat vastukaja tänu selle põhjal esile kerkinud isiklikele mälestustele. Spontaansed vaherepliigid ja meenutused töid piduliku alatooniga õhkkonda sundimatut joont ja elavamata meeleolu.

Conrad Steinmann, Schola Cantorum Basiliensis õppejõud, silmapaistev interpreet ja helilooja ning üks juhtivaid eksperte Vana-Kreeka muusika esituse ja instrumentide rekonstrueerimise alal, puudutas oma ettekandes SCB arenguid ning vanamuusika olukorda Šveitsis üldisemalt. SCB asutas 1933. aastal Paul Sacher ja see on kujunenud ülemaailmse tähtsusega varajase muusika õppe- ja uurimiskeskuseks, nii õppejõudude kui ka üliõpilaste tase on väga kõrge. Kuid vaatamata SCB olemasolule pole Šveitsis näiteks juurdunud teistes Euroopa maades levinud elav muusikafestivalide praktika ning umbes kaheksast SCBs praegu õppivast tudengist on Šveitsi päritolu vaid ligikaudu 10 protsenti.

Selliseks, nagu me seda praegu tunne- me, on kujundanud SCB selle pikaajaline rektor Peter Reidemeister. Laulukunst on olnud keskne alates õppeasutuse asutamise- aegadest, tähtsal kohal on ka varajase muusika teoreetilistes küsimustes süvenemi- ne. Järjest olulisemaks on õppetöös muutunud improviseerimise osa. Juba on saanud võimalikuks teha diplomit improviseerimise alal. Igal aastal lõpetab SCB selle kõrgeima astme diplomiga ligikaudu 40 muusikut. Muusikute õpingutejärgne tee ei ole aga ka varajase muusika interpreetidel sugugi liht- ne. Eraldi peatus Steinmann plokkflötistide- del, kes töötavad sageli pilliõpetajatena, kuid ka üha enam teiste instrumentide, nagu näiteks oboe- ja fagotimängijatenä. Peale selle on kogu varajane muusika kaotanud oma "eksootilisuse" ning muutunud muusi- kaelu loomulikuks osaks.

Venemaal esimeste varajase muusika propageerijate hulka kuuluva, praegu Pjotr Tšaikovski nimelise Moskva Riikliku

Konservatooriumi ajaloolise ja nüüdismuusika interpreetatsiooni teaduskonna dekaani, flöödi-professori ning interpreedi **Oleg Hudjakovi** ülevaade Venemaa vanamuusika- kaalasest muusikaelust paistis silma fakti- külluse poolest, ei olnud aga materjali roh- kuse tõttu seda teemat kindlasti veel mitte ammendav. Kõige huvitavamaks osutusid siinkirjutajale Hudjakovi juhitava teadus- konna õppetöö alused ning tulemused. Pilliõpet alustatakse klassikalise instrumen- digana ning alles seejärel minnakse üle aja- loolisele pillile. Oluliseks peetakse seda, et varajase muusika mängimine ajaloolistel instrumentidel ei kujuneks nišiks kasinama mänguokusega interpreetidele. Teadus- konna lõpetanute puhul on positiivselt esile toodud nende avaramat silmaringi ja näi- teks väga head dirigendi taotluste mõist- mist. Oma ettekandes rõhutas Hudjakov ka teaduskonna viimase aja võimalusi siduda muusika esitamist ajaloolise tantsuga, mis aitab palju kaasa tempo ja rütmide tunne- tamisele. (Sarnaseid suundumusi võib ko- hata ka mujal, näiteks SCBs.)

Teine oluline suund, oskus helisid süga- vamaalt mõtestada ja väärtustada, võiks va- namuusika esituskunsti üha enam lisandu- da Aasia traditsioonilistest muusikakultuu- ridest õpitu kaudu. Seda suunda, samuti sarnasel teel improviseerimise oskuse aren- damist, mis on just neis kultuurides metoo- diliselt ning väga kõrgel tasemel välja aren- datud, tõi esile **Raho Langsepp** oma Euroopa ja Aasia muusika vahelisi seoseid käsitlevas sisukas ettekandes. Kõige võima- lusterohkemaks sillaks ida ja lääne muusi- kakultuuride vahel nimetas ta eelkõige Euroopa keskaja ühehäälet muusikat.

Siinkirjutaja sõnavõtu "Muutuvast va- namuusikast muutuvast ajast" eesmärk oli teadvustada vanamuusikat meie kaasaegse elu mitmesuguste sündmuste loomuliku osana, mitte enam kui eraldi seisvat, eksoo- tilist või alternatiivset muusikaharu. Need mõtted haakusid otseselt ka Steinmanni rõ- hutatuga. Teid vanamuusika juurde on tä- napäeval kaugelt rohkem. Selle kõlamine näiteks vabas õhus ja oma loomulikus mil- jões annab kokkupuute palju suurema au- ditooriumiga kui kontserdipublik. Ka levi- muusikasse on ajalooliste instrumentide kõlamaailm ja varasemast muusikast päri- nevad meloodiad vahel tee leidnud, rääki- mata nüüdisaja võtmes interpreetatsioonist. Samas tundub vanamuusika meile klassika- lise ja romantilise muusika ajastutundlike esituste ja instrumentaariumi kasutamise tõttu ajas aina lähemale tulevat, pilt muusikakultuuri(de)st muutub aga aina rikkalikumaks.

Helidesse süvenemise kunsti illustreerimisena ning ühtlasi sümpoosioni muusikalise lõpetusena esitasid **Raho Langsepp (dizi, dongxiao ja xun)** ning **Lilian Langsepp (guzheng)** hiina traditsioonilist muusikat.

Raho Langsepp – Tartu vanamuusika festivali "Orient et Occident" ja FA Schola kunstiline juht ning **Conrad Steinmann** – Schola Cantorum Basiliensis, Šveits.

Maret Tomson – Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia.

Neeme Punder – Viljandi vanamuusika festivali kunstiline juht ja **Oleg Hudjakov** – Pjotr Tšaikovski nimeline Moskva Riiklik Konservatoorium. FOTOD IRIS STÖCKLI

Birgitta 2012, horisontaalne festival kõigile...?

MAARJA KINDEL
muusikateadlane

Stseen "Don Giovanni" lavastusest Pirita kloostri. Vasakult: Masetto (Callum Thorpe), Zerlina (Nathalie Chalkley), Ottavio (Jesús León), Giovanni (Lauri Vasar), Elvira (Aile Asszonyi), Anna (Natasha Jouhl). Ülal Leporello (Joshua Bloom).

Birgitta festival on muusikateatri žanrite poolest mitmekülgne. Tänavu olid esindatud nüüdis- ja klassikaline ballett, traditsioonilised ja verivärsked ooperilavastused ning vokaalteater, ent see muljet avaldav laiahaardelisus on siiski näiline.

Sisulist ja emotsionaalset, filosoofilist ning ideelist haaret pole. Birgitta on küll suurejooneline ja heal tasemel, aga puudub igale tõeliselt oluliseks saada püüdvale festivalile hädavajalik mõõde: vertikaalne dimensioon. Pean silmas teatud

läbivat joont festivali programmis, kordumatust, suuremaid ja väiksemaid ekstsesse, kunstilistel põhjustel võetud riske ning muud sellist, mis annaks Birgittale suurema – rahvusvahelisema – sära ja kuma.

Aastate jooksul välja kujunenud ja sisetöötatud vorm on end seni õigustanud: publikut on küll. Kes moodustab Birgitta publiku? Tavaline inimene ja (Soome) turist. Tundub, et oma turvalisuses, kombekuses ja kenaduses on Birgitta justkui kõigile. Kahjuks jääb vaatajaskonnast välja üks oluline osa: festival ei ärata kuigi suurt tähelepanu ja huvi muusika ning teatriga seotud inimeste või kõrvalerialade spetsialistide hulgas. Vähemalt mul on selline mulje,

kuna väga harva silmasin mõnd näitlejat, kunstnikku või muusikut. See seik näitab mingisuguse kvaliteedi puudumist. Sellest Birgitta oli ühtlase tasemega, oma sisult juba olemasolevaid traditsioone edasikandev ja turvaline, seetõttu ka pisut igav ja monokroomne. Tõnu Önnepalu on kirjutanud: "Põhiliselt kehastabki meie kultuuri masinpöetud muru. Lihtne hooldada, kuigi mõttetu ja energiamahukas. Aga jätab kultuurse mulje." Mulje Birgitta festivalist on samuti kultuurne ja heatasemeline, seda tõestab ka alljärgnev positiivne arvustus, ja ilmselt sellest tahavadki paljud inimesed osa saada. Ent teravaid, mõtlemisainet pakuvaid ning sisemisi sfääre tugevalt reso-

neerima panevaid elamusi tuleb kuskilt mujalt otsida, vähemalt minusugusel. See on üldpilt, sest loomulikult oli kavas ka põnevaid asju, näiteks Šostakoviči ooperi “Nina” ja Mozarti “Don Giovanni” lavastus.

Festival algas suurejooneliselt, trummi-paukude ja tulevärgiga. Vokaalsolistid, **ERSO**, kammerkoor **Voces Musicales**, **Estonia ooperi-** ja **poistekoor** ning **Marimaa Riiklik Ooperi- ja Balletiteater** esitasid Carl Orffi kantaadid “Aphrodite triumf” ja “Carmina burana” **Mai Murdmaa** tantsulavastuses. Esimene teos jättis Marimaa balletitrupi ebakindla esituse tõtu kahvatu mulje. Murdmaa ekspressiivne, kogu keha haarav ja jõuline tantsulaad polnud trupile omaseks saanud. Tantsijad oleksid justkui püüdnud kanda võõraid kingi, teades ise ka, et midagi on valesti. Hoopis teisiti oli erinevate karakteritega tantsunumbreid võimaldava “Carmina buranaga”, mis oli esitatud tehniliselt ühtlaselt tugevalt, hea miimika ning nauditava näitlemisega. Avaõhtul esines kuus vokaalsolisti, kõige sügavama mulje jätsid **Jassi Zahharov** oma hea teatraalsuse ja nauditava esinemismõnuga ning **Oliver Kuusik** põneva koloriidiga, ülikõrges registris esitatud aariatega.

Festivali teisel päeval esitas sama balletitrupp Cesare Pugni klassikalise balleti “Esmeralda”. See on lühikestest soolo- ja rühmatantsudest koosnev efektne ja tehniliselt virtuoosne lavalugu. Eriti silmapaistvad olid meessolistid **Konstantin Korotkov** ja **Dmitri Kogan**, kelle kõrgustesse ulatuvad hüpped ja lõputuna näivad piruetid vaimustasid publikut. Hämmastav, mida mõned inimesed suudavad oma kehaga teha! Klassikaline ballett on Marimaa trupile ilmselt omasem kui Murdmaa isikupärane tantsulaad. Ehkki etenduse lavakujundus oli peaaegu olematu (välja arvatud hädavajalikud rekvisiidid ja valguskujundus, mida toetasid teose süžega sobivad kloostriseinad) ning muusika kõlas lindilt, kujunes õhtu tänu suurepärasele tantsijatele nauditavaks. Sõnapaar “külm ilu” võtab mulje kenasti kokku.

Järgmised kaks õhtut olid ooperi päralt. Legendaarne vene lavastaja **Boriss Pokrovski** nimeline **Moskva Muusikaline Kammeriteater** esitas Šostakoviči satiirilise ooperi “Nina” ning Puccini ooperid “Mantel” ja “Gianni Schicchi”. 1974. aastal valminud “Nina” lavastus sündis helilooja, lavastaja Boriss Pokrovski ja tollase dirigendi Gennadi Roždestvenski koostöös ning on alates esietendusest olnud teatri vi-

siitkaart – juba 38 aastat! See on üks kahest Šostakoviči ooperist ja ehkki mitte nii kuulus ja palju mängitud kui “Mtsenski maakonna leedi Macbeth”, siiski silmapaistev näide Šostakoviči noorpõlve mõtte- maailmast ja helikeelest. Vokaalpartiide nurgeline meloodia, orkestri hüplik mõteliin, käredate värvid ja piredad rütmid moodustavad absurdse süžee ja mängulise lavastusega tugeva terviku. See on üks ütle- mata tihe ja sisukas teos: peaaegu kõiges võib leida seoseid meie kaasajaga, kriitilised vihjed ühiskonnale on ka tänapäeval täiesti aktuaalsed. Vaadata ligi pool sajandit vana lavastust oli omamoodi kogemus – selline tunne, nagu oleks vanaema vanad, veidi tolmused, aga see-eest haruldased ja kirjeldamatult nostalgiat tekitavad jõulueh- ted kapist välja võtnud. Ajastu puudutus la- vastuses ja teose enda tugevus olid kaalu- kamad kui mõned ajaga tekkinud puudu-

Mulje Birgitta festivalist on kultuurne ja heatasemeline, ent teravaid elamusi tuleb kuskilt mujalt otsida.

jäägid välimuses või vormis. Võiks öelda, et teatud vanaaegsus (kostüümides, lavaku- junduses) mõjus isegi stiilselt – see sobis tõlgenduse atmosfääriga. Väga sümpaatne oli see, et trupp ei teinud mitte mingisugu- seid järeleandmisi esituse kvaliteedis, laval oldi energilised ja dünaamilised. Pokrovski lavastuse laad on füüsiliselt plastiline ja jär- gib täpselt muusikat, on mänguline ja teat- riillusiooni lõhkuv – kostüüme ning rekvi- siite vahetatakse teatraalselt vaatajale näh- tavalt –, komejantlikkus ja veiderdamine kasvab loomulikult välja ooperi süžee- st ning tegevustikust, ent see on pealistekk, mille all eksisteerib Platon Kovaljovi nina- kaotusest sündinud valu ja kurb-groteskne saamatus olukorra lahendamisel.

Lauljate partiid on väga nõudlikud ja teatraalsed, mis väljendub laulja hääle amplituudi maksimaalses kasutamises, vo- kaalliini liikumissuuna pidevas muutumi- ses ning ebatavalistes häälitsetustes (nuuska- mine, köhimine, rõhitsemine). Trupi laul- jad on kõik muidugi väga võimekad ja ka kogenud ning seetõttu oli nende esinemine ülimalt nauditav. Orkestrikäsitus on Šostakovičil ilmekas ja aktiivne, paiguti võib pidevalt edasirühkivat liikumist pida- da vägivaldseks (näiteks löökpillide ant-

rakt), ent sellele vastukaaluks on ooperis ka hoopis teistsuguse karakteriga episoode, näiteks Kaasani katedraali stseen, kus võib ära tunda midagi, mis on iseloomulik va- nemale Šostakovičile. Kõiki neid muusika- lisi liikumisi, nüansse ja keerukaid pillisoo- losid esitas teatri orkester laitmatult – eks toimunud ettekannete hulgal ole selles kel- lavärgis oma osa.

Muusikalist kõrgkvaliteeti pakkus ka järgmine õhtu Puccini ooperitega. Solistid on Muusikalisel Kammeriteatril tõesti tuge- vad: kauni ja realistliku lavakujundusega “Mantlis” oli armastajate paar kaasahaarav ning vokaalselt kõrgel tasemel. Sama võib öelda ka kogu solistide ansambli kohta ooperis “Gianni Schicchi”, mis oli tõeliselt hea ja vahe meelelahutus. Viimases võis taas nautida trupi suurepärasest oskusest luua koomilisi situatsioone, mis pole pelgalt teo- reetiliselt naljakad, vaid ajavad ka päriselt naerma.

Festivali oodatuim sündmus oli ilmselt Garsingtoni Ooperi ja Birgitta festivali koostööna val- minud Mozarti “Don Giovanni”. Briti lavastaja **Daniel Slater** pak- kus tuntud teosest uude näge- muse: lavastuse telje moodustas armukolmnurk tänapäeva Anna, Ottavio ja Giovanni vahel. See liin avaldus vaid episoodiliselt,

alguses ja päris lõpus, ning tegelikult ei muutunud tegelastevahelised suhted sellest peaaegu üldse ja armukolmnurk jäi pelgalt ideeks, vaataja jaoks bihevioristlikuks näh- tuseks, mis ei puudutanud teose sisu süga- vama tasandil. Kuna huvitav idee oli läbi viidud poolikult, ei saa ma seda lavastust kahjuks päris terviklikuks ja originaalseks pidada. Tegelaste mustvalge kujutamine hävitab peaaegu alati igasuguse kaasaela- misvõimaluse. See on Ladina-Ameerika se- riaali tase, kus halb on üdini halb ja hea on läbinisti hea. Aga just seda Mozartil peaae- gu et pole – tema tegelased on muutuvad, mitmepalgelised ja elusad. Slateri režiis olid tegelaste iseloomuomadused liiga puust ja punaseks tehtud, mis tuhmistas oluliselt se- da, mida peetakse Mozarti ja tema libretisti da Ponte koostöö viljades geniaalseks. Lavakujundus, mille funktsionaalne stiil ja valge-hõbeda värvuse kasutamine meenu- tas Maci esinduspoode, mõjus steriilselt, nagu oleks tegemist mõne laboratooriumi- ga, ehkki oli kooskõlas lavastaja visiooniga, väga tabav ja andekas. Sama ei saa kahjuks öelda kõikide kostüümide kohta. Mõnel te- gelasel olid väga kaunid, teistel aga täiesti absurdsed ja pigem lauljat koledamaks kui kenamaks tegevad rõivad.

Komtuuri (Ain Anger) jääne käepigistus Giovanniga (Lauri Vasar).
FOTOD HEITI KRUSMAA

Õnneks ei suutnud pooleldi veenev lavastus ooperielamust sugugi rikkuda, sest orkester ja lauljad olid imetlusväärased. Nägusa välimuse ja hea lavaliikumisega **Lauri Vasara** erotomaanist Giovanni oli esitatud musikaalselt ning usutavalt. Tal on ilus bariton, millel on kaunid tämbrid erinevates spektrites, ent vaja oleks veel midagi, mis annaks häälele veidi sära ja kandvust juurde. Siis oleks priima! Lavastus läks tõeliselt käima sellest hetkest, kui lavale astus võimsa kohalolekuenergiaga **Aile Asszonyi**. Tema nukulik välimus, veidi pirtsakas, ent ülimalt otsusekindel ja jõuline nägemus Elvirast äratas tähelepanu ja kaasamõtlemise soovi kogu etenduse vältel. Olemata laulja või vokaalispetsialist, julgen siiski öelda, et hääle suurusega pole Asszonyit vähe õnnistatud, pigem peaks ta jälgima, et volüümi ja väge liiga palju ei saaks. Imetlust äratasid välissolistid **Natasha**

Jouhl Annana, **Jesús León** Ottaviona ja **Joshua Bloom** Leporellona – see oli maailmaklass. Samuti **Ain Anger**, kes laulis Komtuuri. Tema imposantse lavakujuga, vägeva ja suursuguse häälega on teistel lauljatel isegi raske võistelda. Ja mis peamine – sügav mõtestatus igas fraasis, näoilmes ja liigutuses. Lauljaid toetas elegantselt **Jüri Alperten**, **Tallinna Kammerorkestri** esitus oli kaunis ning kõrgetasemeline. Suur tänu selle eest!

Festivali lõpetas Iisraeli *show*-vokaalgrupp **Voca People**. Kombineerides *a cappella*'t *beat-box*'iga, pakuti publikule meelelahutuslikku ja humoorikat vokaalteatrit. Voca People vaatamänguline ja muusikaliselt heatasemeline etteaste võeti hästi vastu, saal oli pilgeni rahvast täis, mis ilmselt kõneleb inimeste igatsusest kergema sisuga meelelahutuse järele.

Horisontaal on avar ja kena, aga vertikaali igatsen rohkem.

“Don Giovanni” lavastus polnud lõpuni veenev, kuid see ei rikkunud ooperielamust, sest orkester ja lauljad olid imetlusväärased.

XXVI Tallinna rahvusvaheline orelifestival

KRISTEL AER
organist

Kümme päeva ja ööd, umbes 40 kontserti, loengut, meistrikursust. 29 kontserti Tallinnas, kolm Pärnus, kontserdid lisaks, Kodaveres, Rõuges ning Valgas. Lisaks veel üheksa I Tallinna rahvusvahelise noorte orelifestivali kontserti Tallinna kirikutes – see on orelifestival arvudes.

Festival on saavutanud niisugused mõõtmed, et kõigile üritustele enam ei jõua ja tuleb valida, mida ja millal kuulata.

Kahju, et ei saanud kuulata belgia organisti **Joris Verdini** ja hollandlast **Peter van Dijk** ning **Vox Clamantise**, **Ulla Kriguli** ja **Virgo Veldi** koostööd, kuna viibisin sel ajal Tallinnast eemal.

Kindlasti oli hea idee festival *Praeludium*’i, öökonsertidega sisse juhatada, kompleksselt tutvustada Niguliste muuseumi ja muusikuid. Öökonsertid on ka üks viimase aja publikut tõmbav trend.

Lisaks põhifestivalile toimus tänava esmakordselt ka noortefestival. 30. juulil mängisid Tallinna Jaani kirikus **Denis Kasparovich** ja **Anna Karpenko**, kes ühtlasi olid noortefestivali produtsent ja produtsendi assistent. Denis on oma Bux-

tehude kava Eesti kirikutes juba esitanud ja lugude sissemängitud kindlust oli tunda, Buxtehude jaoks sobib Jaani kiriku koori-orel ka päris hästi. Anna Karpenko kavast tahaks esile tõsta huvitavate kõlavärvide kasutamist Biberi viiulisonaadi seades, samuti tema head klaviatuuritehnikat. Samal öhtul kuulasin ka noortefestivali kontserti Metodisti kirikus. Esinejatest jäid eriti meelde 12-aastane **Christoph Baumgarten** Saksamaalt särava Naji Hakimi teose esitusega, aga ka **Fjodor Morozov** Moskva Gnesinite-nimelisest muusikakoolist ning **Timofei Kazantsev** Novosibirskist. Tublilt esinesid noored orelimängijad Eestist **Arno Gabriel Humal**, **Lea Valiulina**, **Julia Sizova** ja **Andres Naruson**.

31. juulil sai kuulda ühe selle festivali tähtsineja, **Jean-Pierre Leguay**, Pariisi Notre-Dame’i kiriku pimeda organisti kontserti Tallinna Jaani kirikus. Oli nauding jälgida, kuidas ta oreli registreid käsitles. “Nägijad” organistid vajavad tavaliselt assistenti lehe keeramiseks ja registreite vahetamiseks, temal aga olid teosed loomulikult peas ja oreli registreite paiknemine samuti. Hämmastas Leguay klahvipuudutuse ökonoomsus – sellisel meistrilt võib õppida, kui lähedale peab sõrme klahvile asetama, et kõik toimiks. Kava oli hästi üles ehitatud, interpreedi enda keskel kohal paiknenud improvisatsiooni toetasid mõlemalt

poolt Mozarti ja Haydni tegelikult mitte oreli-ile, vaid isemängivatele mehhanismidele mõeldud lood, mis seetõttu eriti keerulised mängida. Kava raamisid J. S. Bachi teosed. Improvisatsioon oli kaasahaarav, Leguay lähenes oreli-ile täiesti eelarvamusvabalt ning kasutas kooskõlades helivärve, mida Jaani kiriku barokse kõlaga koori-orelilt poleks osanud oodatagi!

Hans Gebhard (Saksamaa) on meie festivalil esinenud korduvalt, tema pika kontserdi kava sisaldas põhiliselt soliidset klassikat, millest jäid meelde Georg Böhmi koraalipartii-itas kasutatud huvitavad registrid ning Duruflé teose “Veni creator” esitus. Tegelikult jättis kogu kava veidi vaoshoitud mulje.

1. augustil mängisid Jaani kirikus taas noored organistid, vennad **Martin** ja **Jan Škrabka** Tšehhist ning eespool mainitud **Fjodor Morozov** Venemaalt, kes esitas hea tehnilise üleoleku ja tempoga Vierne’i “Westminsteri kellad”. **Ignati Izotov** Moskvast mängis oma õpetajale Aleksander Fiseiskile pühendatud neoklassitsistliku teost ning **Arno Gabriel Humal** esitas väga hea tempoaliku ja fraseerimisega Mendelssohni Prelüüdi ja fuuga. Veel esines 12-aastane **Alexander Schmidt** Saksamaalt. **Erich Loobi** asemel Pärnust, kes oli kätt vigastanud, mängis 13-aastane **Vladimir Skomorohhov** Moskva Maikapari-

Üks selle festivali säravamaid esinejaid, Pariisi Notre-Dame'i kiriku pime organist Jean-Pierre Leguay.

FOTO INTERNETIST

nimelisest muusikakoolist, esitades perfekt-selt pika ja nõudliku Bachi Tokaata F-duur BWV 540. Paar tundi hiljem mängisid Nõmme Lunastaja kirikus veel noored organistid **Tatjana Ivanšina** ja **Vitali Sinelnikov** Peterburist, **Aivar Uuk** Keilast, **Aita-Liis Torrim** Pärnust ja **Lea Valiulina** Tallinnast.

Õhtul toimus Nigulistest Bachi gala, orienteeritud laiemale publikule. Kirik oligi rahvast täis. Esinejaid jagus mõlema oreli taha, ansambel **Ka Bo Chan**, **Mari-Liis Uibo**, **Aare Tammesalu** koos positiivoreliga asetseb suure oreli rõdu all, osa organiste liikus ühe pilli juurest teise juurde. Selline kontserdi ülesehitus on kindlasti huvitav ning põnev ka oreliga vähem tuttavale kuulajale. Kahjuks jäid esitused Niguliste suurel pearelil kahvatuks. Kreeka organisti **Christina Antoniadou** esitatud Bachi orelikoraal "Jesus Christus, unser Heiland", mida tavaliselt mängitakse dramaatilise pingega, oli suhteliselt ettevaatlik. Teine väliskülaline, **Matteo Galli** Itaaliast, mängis küll hoolikalt koraali "Dies sind die heil'gen zehn Gebot", kuid teise, algselt kavandatud võimsa "Kyrie, Gott heilige Geist" asemel

kõlas hoopis väiksem teos "Liebster Jesu, wir sind hier". Seetõttu oodatud kontrasti kahe orelil vahel ei tekkinud, esile tõusid hoopis **Peter van Dijk** väiksemal oreli hea artikulasiooni ning peene tunnetusega esitatud koraalid ja **Andres Uibo** samal pillil mängitud "Valet will ich dir geben".

Toomas Trass esitas 2. augustil, päeval orelivespril Jaani kirikus väga stiilse kava. Peeter Süda, Artur Kapp ning läti heliloojad Alfreds Kalniņš ja Jazeps Vitols on kõik Peterburi konservatooriumis õppinud, oma maa põhjanevad oreliheli loojad. Teosed olid tehniliselt keerulised, mida Trass suutis romantiliselt huvitavaks mängida.

Enne õhtust kontserti käisin kuulamas ka **Vera Tariverdijeva** loengut Mikael Tariverdijevist ja tema oreli loomingust, et tutvuda veidi rohkem selle heliloojaga, kellest meil just väga palju ei teata. Temanimeline organistide konkurss (mille eelvoorud on Kansases, Hamburgis, Lübeckis, Astanas ja Moskvast) toimub Kaliningradis järgmisel aastal juba kaheksandat korda. Tariverdijevi oreliteoseid mängisid õhtusel kontserdil ka **Anna Karpenko**, **Dina Ikhnina** ja **Denis Kasparovich**. Tariverdijevi

looming tundus filmilik (ta ongi palju ka filmimuusikat kirjutanud) ja on suhteliselt heakõlaline, hea kontrast sel kontserdil veel kõlanud **Orthodox Singersi** varajasele vene mitmehäälsusele, Tšaikovskile ja Andres Uibo "Antifoonidele".

3. augustil mängisid Jaani kirikus **Andres Uibo** ja **Aare Tammesalu**, tuntud mehed tuntud headuses. Kava oli hästi kokku pandud, enim meeldisid seekord Artur Kapi teosed tšellole ja orelile ning Uibo enda "Bach peeglis". Õhtune kontsert seevastu oli pettumus. **Edouard Oganessiani**, iga-aastase festivalikülalise esitusest jäi mulje, et Mendelssohni oreliteosed ongi aeglased ja igavad, lisaks sattus sekka palju "musta" nooditeksti. Samas tundus ka, et mida kava edasi, seda rohkem läks koori-orel häälest ära, kuigi see ei saa ju tegelikult võimalik olla. Kontserdi teises osas kõlasid Liszti suurteos "Orpheus" ning Liszti-Süda "Tasso" pearelil, kuid pööret paremusele kahjuks ei toimunud.

Christina Antoniadou Kreekast mängis 4. augustil Jaani kirikus Bachi koraalipartiit "Sei gegrüßet, Jesu gütig" ja Mendelssohni oreli sonaati nr 6 turvaliselt, aga

mitte eriti huvitavalt. Rohkem meeldis Antoniadou enda seade Raveli "Couperini hauast". Jean Langlais' "Ave Marias" kõlas Jaani kiriku suur orel, nagu olekski see üks tänapäevane prantsuse romantiline pill, selle teose esitus oligi kontserdi kõige suurem õnnestumine. Rohkem oleks võinud mängida osi Yannis Constantinidise tsüklidest, kreeka orelimuusikat ju siinmail eriti ei kuule.

Laupäevane Niguliste kiriku orelipooltund oli väga õnnestunud. **Aare-Paul Lattik** esitas Bachi Prelüüdi Es-duur BWV 552 väga hea tempovalikuga, selge polüfoonia ja arusaadava ülesehitusega. Rahmaninovi Prelüüd cis-moll op. 3 nr 2 on seadeks hea valik, tulemus tundus väga oreli-pärane. Francki "Finaalis" B-duur meeldis organisti suhteliselt terav ja kiire löök, teos ise on mõjuv kava lõpetus.

Festivali lõppkontsert 5. augustil Jaani kirikus oli duett-duell **David Timmi** (orel) ning **Tõnu Naissoo** (hämmondorel, moog) vahel, sekka **Collegium Musicale** (dirigent **Endrik Üksvärav**) esitatud spirituaale. Koori spirituaalide esitus oli väga veenev, teenides ka esimese vaheplausi, hääled olid hästi tasakaalus ja rütm sobivalt paigas. Tõeliselt nauditav oli aga hämmondi ja oreli kahekõne, mõlemad mängijad kasutasid teemasid leidlikult ning meisterlikult. "Pärisoreli" friigina tundus mulle aga siiski, et hämmond ja moog jõuavad kuulajateni otse, läbi kõlari ning kõik tundub liiga mustvalge. Suur orel täidab kogu kirikuruumi, on nagu kolmemõõtmeline pilt, ning kajab sealte erinevatelt tekstuuridelt ja materjalidelt ka erinevalt tagasi, tema kõla ei ole kunagi täpselt samasugune. Kuid selgipoolsest oli tegemist väga hea kontserdi ja toreda lõppakordiga festivalile.

Nagu alguses mainitud, ei jõudnud kahjuks kõiki kontserte külastada. Üldiselt oli õhtustel kontsertidel rohkem rahvast kui päevastel, rõõmustab ka asjaolu, et turistid on tee festivalile leidnud. Tore oli ka see, et sai ühendada noortefestivali ja põhifestivali. Siin esinenud noored organistid said kindlasti tugeva tõuke oma arenguteel. Peaks ehk vaid paremini läbi mõtlema, kuidas noorte- ja "suur" festival kokku klapitada. Seekord jäi noortekontserdi tõttu kuulamata mõni festivali põhiprogrammi kuuluv kontsert, näiteks Jean-Pierre Leguay teine esinemine toomkirikus. Kuna noortekontserte oli väga palju, jäi nii mõnigi nendest publiku tähelepanu alt välja, kohal olid vaid õpetajad ja lapsevanemad. Siiski oli suur rõõm noorte orelimängijate esinemist kuulata ning uhkust tunda, et järelkasvu on tulemas, ja tõdeda, et Eesti organistid on jätkuvalt heas vormis.

Ooperist ekspromptini

Kaheksas Tallinna kammermuusika festival esitles küpseid kunstnikke kõrvuti särtsakate noortega

ANNE PROMMIK
ajakirjanik

Kaheksandat korda lõpetas pealinna muusikasuve **Tallinna kammermuusika festival**. Pille Lille fondi toel said meie tippinterpreetid kõrvuti uute tulijate ja tunnustatud Euroopa muusikutega esitada inspireerivat kammermuusikat Bachist tänapäevani. Augusti viimase nädala kavva mahtus nii Luigi Rossi ooperi "Orfeus" esiettekannet Jaani kirikus rahvusvahelise solistide ansambliga kui ka kaheksa erinevat kammerkonserti raekojas, Hopneri majas ja Rootsi-Mihkli kirikus.

Kultuuriüritustest küllastunud, kuid vihmade suvelõpu küste olid mitmed üheksast kontserdist pilgeni kuulajaid täis. "Esimest korda festivali ajalooos tuli inimesi ka ukse taha jätta," nentis Pille Lille Muusikute Toetusfondi tegevjuht **Leelo Lehtla**. Publikut meelitas kahel esimesel festivalipäeval Vabaduse väljakule püstitatud kontserditelk, kus möödudajad said tasuta muusikat kuulata. Teadliku muusikahuvilise töid kohale mitmed klassikalise muusika maailmanimed, nagu lõppkontserdil üles astunud oboemängija **Kama Grott** koos viiuldaja **Magdalena Filipczaki** ja tema ansambliga. Eesti tähtede plejaadi kõrval tõi festival publiku ette Poola, Läti, Leedu, Bulgaaria, Soome, Rootsi, Iisraeli ja Itaalia interpreete.

Nüüdismuusika lihvi saanud barokkooper

24. augusti õhtul sai festival nooruslikult temperamentse avalöögi Rossi-Terranova ooperi "Orfeus" kontsertettekandega. Lõuna-Itaaliast Martina Francast Jaani kirikusse toodud teose peaosid laulsid noored Eesti sopranid **Kristel Kurik** (Orfeus) ja **Kristel Pärtna** (Euridice). Festivali kammerorkestrit juhatas **Ettore Papadia**. Teistes osades esinesid ehtsa itaalia kooliga noored solistid.

Üks maailma vanimaid, ajastule tüüpiliselt Orfeuse müüdi süzele loodud Luigi Rossi ooper "L'Orfeo" esietendus 1647. aastal Pariisis. Jaani kirikus sai kuulda selle teose värske redaktsiooni "L'Orfeo – immagini della lontananza" ("Orfeus – kujutlused kaugusest") maailmaesiettekannet, mille autoriks on noor Itaalia helilooja Daniele Terranova (s 1977). Tänapäevasemaks oli muudetud keelekasutust, retsitatiivide asemel räägiti lauljad teksti. Muutmata jäid aariad ja koorid. Esietendusel kuus tundi kestnud teosest järele jäänud pooleteisetunnine ooper mõjus kui kange kokteil parimatest barokilikest hittidest. Terviku loomiseks kasutatud tänapäevane helikeel sulandus originaaliga pehmelt, laskmata aimata traagelniite. Esialgselt versioonist on hulk ballasttegelasi välja jäetud ning muidugi esitavad Orfeust ja Aristaiost kastraatlauljate asemel sopranid. Muigama pani, et

Lõikuskuu oli aeg, mil Pille Lille Muusikute Toetusfondi külvatud seemnetest hakkasid küpsema esimesed viljad. Lisaks Martina Francas toimunud Eesti kammermuusikute kontserdile said R. Celletti Bel Canto Akadeemia ning Paolo Grassi fondi toel end Itaalias täiendada kolm noort Eesti lauljat: **Kristel Pärtna**, **Kristel Kurik** ja **Aule Urb**. Õppimisele lisandus võimalus esineda ühel Itaalia vanimal ja kuulsaimal ooperifestivalil, samuti said noored õppida rolle kogenud lauljate kõrval.

Tallinna kammermuusika festivali kunstiline juht Pille Lill: “2009. aastal, kui Vilnius oli Euroopa kultuuripealinn, kohtusime seal Valle d’Itria festivali esindajatega. Meil tekkis kohe hulk koostööplaane. Mullu korraldati Eestis avalik etteaulmine ja raekojas Rodolfo Celletti akadeemia lauljate kontsert. Välja valiti kolm Eesti lauljat, kes said stipendiumi Itaalias õppimiseks. Kooli eestvedajaks on endine Bologna ooperistuudio, praegu Valle d’Itria festivali kunstiline juht **Alberto Triola**, imeliste kogemustega muusik, kes on töötanud näiteks mitme ooperiteatri nõuniku ja Ricardo Muti assistendina La Scalas.”

Luigi Rossi ooperi “Orfeus” uus redaktsioon esietendus 30. juulil Martina Francas Valle d’Itria ooperifestivalil. Kolmekümne kaheksandat korda toimunud festival on üks Itaalia vanimaid ning tuntust kogunud barokkooperite menukate esitustega. Festivali korraldaja Paolo Grassi fondi direktori **Gennaro Carrieri** sõnul on traditsiooniks igal aastal ellu äratada kuulsate heliloojate vähetuntud oopereid. Helilooja Luigi Rossit (1597–1653) seob festivaliga ka tema arvatav sünnilinn Torremaggiore, mis asub Puglias, nagu ka Martina Franca.

Veenusest on kastraadi asemel saanud tenor. **Giampiero Cicino** (Itaalia) lõi koomilise ja ereda karakteri, vastandudes peategelastest õnnetule armastajatele ning õelale Saatürile (**Valeri Turmanov**, Bulgaaria). Nii meie kui ka välismaa muusikud kiitsid Jaani kiriku sõbralikku akustikat. “Kellelgi ei tekkinud kiusatust forsseerida, vaid kõik said endale lubada musitseerimist,” märkis Ettore Papadia. Seda hin-

Lõpukummardus pärast “L’Orfeo” ettekannet Tallinna Jaani kirikus. Itaalia lauljate hulgas vasakult kolmas Kristel Pärtna (Euridice), tema kõrval Kristel Kurik (Orfeus).

FOTO DIMITRI DUBININ

nantu jagasid ka kuulajad: “Vot kui hästi lauljaid kuuleb,” kommenteeris minu kõrval istunud vanapaar.

Schuberti triumf

Teine kaheldamatu pärl festivali kontsertide reas oli 30. augustil raekojas toimunud kammerlaulu õhtu, mille sisustasid sopran **Geraldine Casanova**, metsosopran **Helen Lokuta**, bariton **René Soom** ja pianist **Ralf Taal**. René Soom on tuntud kammerlaulja ning tema meisterlik Schuberti valdamine pole kellelegi uudis. Seekordse “Talvise teekonna” ning “Metshaldja” esitusega ületas Soom veel iseennast, lummates publikut jäägitult oma kaasakiskuva näitlejameisterlikkuse ja veatu vokaaliga. Ovatsioonid tema esinemise järel ei tahtnud lõppeda. Samuti mõjus väga sümpaatsena noore Prantsuse soprani Geraldine Casanova Debussy ja Poulenci tõlgendus. Casanova hääli on kammerlaulu nüansside edasiandmiseks sobiv ning ta oskab oma ilmeka väljendusviisiga kuulajaid kaasa haarata, laskumata liialdustesse. Sel õhtul sündis see imeline fluidum, mida nii sageli kontserdilt otsima minnakse, aga mitte liiga tihti ei leita.

Läänemerest Vahemereni

Kiusatus ülivõrdeid puistata tekkis ka 27. augustil toimunud kvartettkontserdil. Teoste valik kujutas kaunist läbilõiget

Põhja- ja Lõuna-Euroopa heliloojate parimatest teostest sellele koosseisule. Sama kava olid **Sigrid Kuulmann** (viul), **Johanna Vahermägi** (vioola), **Andreas Lend** (tšello) ja **Marko Martin** (klaver) esitanud ka juba eespool mainitud festivalil Itaalias Martina Francas. Muusikud olid üksteisele väärilised partnerid, esitades oma keerukat kava muusikaalselt ja sügava keskendumisega. Publik kuulas hinge kinni pidades nii Arvo Pärdi “Fratrest” kui ka Halvorseni “Passacaglia” ja muidugi plaksutati viimase teose järel välja ka lisalugu. Ka järgmise päeva õhtul oli raekoja saal rahvast täis, kavadki lõppesid otsa. Õhtu staarid olid lisaks meie flöödivirtuosile **Oksana Sinkovale Anna Maria McElwain** (klavessiin, Soome/USA) ja dr **Michael Tsalka** (klaver, klavessiin, Iisrael/Rootsi). Mängiti rohkesti Bachi ja veel Bachi, sekka ka Schumanni ja Weberit, liisapalaks samuti Bachi.

Noored talendid Rootsi-Mihkli kirikus

Kahel õhtul said võimaluse end näidata tõusvad tähed, kel alles õpingud käsil või kes alustamas oma professionaalse muusiku teed. Klarnetimängija **Marten Altrov** haaras oma süvenemisega kuulajad jäägitult. Sümpaatselt mängisid ka **Neeme Ots** (trompet) ning **Marika Kruup** (viul), noori muusikuid saatis pianist **Age Juurikas**. Noorte lauljate kontserdil pälv

eeskätt tähelepanu verivärske Estonia solist, koloratuursopran **Kadri Kipper**. Noorukesel **Aule Urbil** on kauni tämb- riga metsosopran.

Artimus Ensemble pani väärilise punkti

Festivali lõppkontserdil Hopneri majas viimasel augustipäeval sai kuulda Mozarti ja Brahmsi kvartette ja Gideon Kleini triot. Säravalt musitseerisid üks oma põlvkonna parimaid oboemängi- jaid **Kama Grott**, vioolamängija **Ula Ulijona** Leedust, viuldaja **Magdalena Filipczak** (Poola), **Henry-David Varema** (tšello) ja üks meie parimaid klavhvimängijaid **Irina Zahharenkova**. Tuleb olla tänulik korraldaja- tele nende helgete hetkede eest, mida said kogeda nii kuulajad kui ka muusi- kud.

Noore laulja preemia

Traditsiooniliselt tehti festivalil teata- vaks ka Marje ja Kuldar Singi nimeline noore laulja preemia. Tänavu peeti au- nimetuse ja 1000 euro suuruse preemia vääriliseks kevadel "Traviatas" debütee- rinud ja peagi "Rigoletto" Gildana üles astuvat noort lauljat **Kristel Pärtnat**. Kaks kuud Itaalia *bel canto* õpetajate käe all olid tema hääletekitamisviisile ka oma pitseri vajutanud. "Orfeuses" kõlas ta dramaatilise varjundiga kolora- tuursopran parimas mõttes loomulikult, Euridice rollis mahedalt ja lüüriliselt. "Sain haruldase kogemuse, kuidas te- hakse ooperit selle kodumaal," märgib Kristel. Samuti peab ta äärmiselt oluli- seks viibimist autentse keelekeskkon- nas.

"Itaalias oldi Kristelist vaimustatud," kinnitab Pille Lill, kes on noorel kolora- tuursopranil juba pikemat aega silma peal hoidnud. Akadeemias õpetades on tal olnud võimalik jälgida lauljat kogu tema arengutee vältel. "Kristelil on hu- vitav häälematerjal ja erakordne täm- ber," kinnitab Lill. Vähem oluliseks ei saa pidada ka laulja head töövõimet. Kristel Pärtna on õppinud Urve Tautsi ja Rostislav Gurjevi lauluklassis ning täiendanud end Sibeliuse Akadeemias Anssi Hirvoneni käe all.

Kristel ise ütleb, et preemia oli talle tohutu üllatus. "See on väga suur tun- nustus," ütleb ta talle omasel tagasi- hoidlikul viisil ja kergitab imestunult kulme, kui küsin, milleks ta preemiara- ha kasutada kavatseb. "Laulutundideks loomulikult!"

Uus koorikogumik

27. augustil ilmus kirjastuse SP Muusika väljaandel koostöös Rakvere linnavalitsuse ja kultuurikeskusega ning Lääne-Viru oma- valitsuste liiduga noodikogumik "Väge täis lood". Väljaanne sisaldab Rakvere helilooja- te koorilaule koraaliseadetest rockilugude- ni. Lugude autorid on **Evald Kullerkupp**, **Enn Kivnurm**, **Neeme Plutus**, **Peep Pihlak**, **Jaanus Nurmoja** ja **Ahti Bach- blum**. Projekt käivitati selle aasta kevadel eesmärgiga aidata kohalike autorite loo- mingul levida ja tuntuks saada nii Eestis kui välismaal ning näidata Rakveret kui linna, kus ei piirduta kultuuriväärtuste va-

hendamisega, vaid ka luuakse neid. "Otsi- gem loojaid – nad on kusagil siinsamas," kutsub üles noodikogumiku eessõna. "Meie koorilaulutraditsioon näitab veenvalt, et mida laiem on püramiidi põhi, seda kõrge- male suudab tõusta selle tipp. Pole põhjust kahelda, et sama kehtib ka heliloomingu kohta. Sellepärast mõelgem ja otsigem – ehk elab või on kunagi elanud just minu kodulinna või -külas keegi, kes on loonud kümneid või sadu laule, ent jätanud need sahtlisse peitu, adumata oma tagasihoidlik- kuses nende tõelist väärtust?"

(Kooriühing)

8.–12. augustini toimus Suure-Jaanis X Aavo Otsa Noorte Trompeti Suveakadeemia. Akadeemia õppejõududeks olid Aavo Ots, Valdo Rüütelmaa, Priit Sonn, Jaan Ots ja Neeme Ots. Fotol suveakadeemia õpilased ja õpetajad.

FOTO JAANUS SIIM

Mart Saare 130. sünniaastapäevaks il- mus Saksamaal Antes Editioni välja- andel Vardo Rumesseni uus heliplaat Mart Saare klaveriteostega. Plaadile on salvestatud 22 erinevat pala, 19 rahvaviisi klaverile (1913/1940) ning neli rahvaviisiainelist klaveripala (1929–1940).

Rahvusooper Estonia uus hooaeg

Rahvusooper Estonia 107. hooaeg algas 6. septembril ooperi “Manon Lescaut” etendusega. Eelnevalt, 2. septembril peeti hooaega tutvustav kontsert ja teatrilaat ning avati uued jalajäljed kuulsate estoonlaste jäljerejal.

Värskenduskuuri läbis logo, muutunud on Estonia visuaalne identiteet ja avatud on uus koduleht. Estonia koduleht on ka Eesti disainiauhindade üks nominente. Uut visuaali tutvustasid kampaania “Rahvusooper on lähedal” raames **Helen Lokuta**, **Oliver Kuusik**, **Aile Asszonyi** ja **Jassi Zahharov** ning **Luana Georg**, **Jonathan Hanks**, **Alena Shkatula** ja **Anatoli Arhangelski**. Fotoseeria pildistas **Toomas Volkmann**. Kampaania “Rahvusooper on lähedal” fotosid näeb kõikjal kesklinnas, kogu näitus on üleval Viru keskuse aatriumis.

Uuest hooajast on rahvusooperi loomingujuht ja peadirigent **Vello Pähn**. Koormeistrina asus tööle **Marge Mehilane**, kes on pikki aastaid töötanud Soome Rahvusooperis. Orkestri flöödirühma kontsertmeistrina alustas **Jonathan Henderson** Austraaliast. Ooperitruupiga liitusid kaks aastat Estonia ooperiakadeemias stažeerinud sopranid **Kadri Kipper** ja **Kristel Pärtna**. Rahvusballети ridades on tantsutreeninguid alustanud kümme uut noort tantsijat, neist solist **Gabriel Davidsson** tuleb Rootsist.

Esimene uus ooperilavastus on Gounod’ “Faust”, mis esietendus 20. septembril. “Fausti” tõi lavale väga isikupärase ja jõulise käekirjaga **Dmitri Bertman**, kelle varasemad tööd Estonias, Prokofjevi “Armastus kolme apelsini vastu” ja Tüüri “Wallenberg” äratasid palju tähelepanu. **Ene-Liis Semper** NO99-st lõi “Faustile” müstilise kujunduse, milles segunevad vaikumalt pühalik ja paheline. Neljal etendusel oktoobrikuus on Mefisto rollis **Ain Anger**.

Richard Wagneri 200. sünniaastapäeva tähistatakse “Tannhäuseriga”, mille toob

Kampaania “Rahvusooper on lähedal” Viru keskuses.

FOTO EESTI RAHVUSOOPER

märtsis lavale Briti lavastaja **Daniel Slater**, kes kuulub tänapäeva ooperimaailma absoluutsesse tippu. Kunstnik **Leslie Traversi** visuaalne lahendus on karge ja haarav, vaba liigsest sümbolikast ja raskepärasusest. Nende kahe tööd sai publik nautida juba selle aasta Birgitta festivalil etendunud “Don Giovannis”.

Jaanuar toob kaasa kodumaise autorite kollektiiviga muusikalavastuse noortele. **Priit Pajusaare** “Printsi ja kerjuse” libreto on kirjutanud **Aapo Ilves**, kunstnikud büüdi rahvusooperis teeb eestlanna **Ingrid Proos**, kes on aastaid elanud ja töötanud Austraalias ning Šveitsis. Esmakordselt lavastab muusikateatris **Andres Puustusmaa**. Printsi ja kerjuse rollis on tänavu lavakunstikooli lõpetanud kaksikvennad **Märt** ja **Priit Pius**. Nooremale publikule on mõeldud novembris kammersaalis esietenduv **Tanel Padar & The Sun** muusikale lavastatud rock-muusikal “Kuu on päike”, mille lavastaja ja peaosatäitja on **Juss Haasma**. Pärís pisikeste rõõmuks hakkavad detsembris talveaias elama Edgar Valteri pokud **Kati Kivitari** lavastuses “Pokude aastaaring”.

Oktoobris on kavas ka rahvusvahelise

muusikapäeva ooperigala, novembris kõlab kontsertettekandena Richard Straussi “Roosikavaler” ja aprillis esineb **Rahvusooperi sümfooniaorkester** “Kuldse klassika” sarjas, dirigeerib Vello Pähn, solistideks on **Anna-Liisa Bezrodny** ja **Ivari Ilja**. Verdi ja Wagneri kuulsamaid ooperikoore dirigeerib maikuu **Risto Joost** ja kontserdi salvestus antakse välja CD-l.

5. oktoobril tähistatakse muusikaliga “Mees La Manchast” armastatud solisti **Voldemar Kuslapi** 75. sünnipäeva. 8. märtsil tähistatakse priimabaleriini ja balletipedagoogi **Tiiu Randviiru** 75. sünnipäeva “Luikede järve” etendusega. 28. aprillil toimuv rahvusvahelise tantsupäeva gala on pühendatud koreograaf-lavastaja **Mai Murdmaa** 75. sünnipäevale. Kauaaegne solist **Ivo Kuusk** jõudis 75. verstapostini möödunud suvel, selle tähistamine teatris toimub eeloleval sügisel.

Algaval hooajal ootab teatrit ees hulgaliselt ringreise. Detsembris sõidab Eesti Rahvusballét Veneetsiasse, kus antakse viis “Pähklipureja” etendust mainekas Teatro La Fenices. Veebruaris 2013 toimuvad vahetusetendused Valgevene ooperi- ja balletiteatriga.

“Tallinna tornid”

23.–25. augustini toimus teist korda agentuuri Corelli Music korraldatav festival “Tallinna tornid”. Selle aasta seitset kontserti külastas ligi 2250 kuulajat ning teadaolevalt pole sellise kontseptsiooniga festivali ku-sagil mujal maailmas. Festivali idee autor on Corelli Musicu produtsent Birgit Kraas.

Tornid on Tallinnale väga iseloomulik visuaalne kujund, kuid samas on see ka metafoor, mis tähendab peale kuulsa silueti ja arhitektuuri ka Tallinna kunstilisi tippu ja muusikalist reljeefi. Festivali “Tallinna tornid” kontserdipaikade hulgas oli nii keskaegseid linnamüüri torne ja selle ligiduses asuvaid kauneid paiku kui ka “pilvelõhkujaid” ning kogukonnaga käsikäes kujunevat linnakeskkonda. Kontserdid toimusid sel aastal teletornis, Radisson Blu hotellis, Tornide väljakul, Kõismäe tornis, esmakordselt Kultuurikatla katelde ruumis, Snelli tiigi ääres ja Kultuurikatla aias.

Festivali avas Tallinna teletornis jazzikavaga **Tõnu Naissoo Hammond Trio**. Radisson Blu hotelli katusekorruse Lounge 24-s esitasid klassikalisi klarne-

tikvartette (ka Revalis sündinud Iwan Müllerilt!) **Toomas Vavilov**, **Arvo Leibur**, **Toomas Nestor** ja **Aare Tamme-salu**. Lillifestival lõpetati üheskoos Tornide väljakul **Sergio Bastose** ja **Raivo Tafenu** jazzansambliga, millega need kaks muusikut tähistasid oma koostöö 10. aastapäeva. Renessanss- ja barokkmuusikat sai kuulata Kõismäe tornis **Anna-Liisa Ellerilt**, **Robert Staagilt** ja **Johanna-Maria Jaamalt**, erakordselt paeluvat ruumielamust ja uut flöödimuusikat pakkus **Tarmo Johannes** Kultuurikatlas. Üks “Tallinna tornide” vaieldamatuid kõrghetki toimus Snelli tiigi ääres, kui Corelli Barokkorkester **Martin Sildose** juhatusel kandis müstilises tõrvi-kuvalguses ette ajatult kauni Händeli suurteose “Veemuusika”. Festival lõppes Kultuurikatla aias “Muinastulede öö” raames **segakoori ART** kontsertetendusega “Eesti loitsud”, mis põhines noorte Eesti heliloojate ajaloolistele loitsutekstidele loodud muusikal.

Korraldava agentuuri Corelli Music asutaja ja kunstiline juht **Mail Sildos** rõõmustab eriti festivalil osalenud väga heade muusikute ja nende pakutud tugevate ideedega kavade üle. Tänu suurele publikuhuvile ja soojale tagasisidele on festivali plaanis kindlasti jätkata.

Corelli Barokkorkester dirigent Martin Sildosega ette kandmas Händeli “Veemuusikat” Snelli tiigi ääres.
FOTO CORELLI MUSIC

Pärast Johann Scheini “Israelis Brünneini” ettekannet.

FOTO KLASSIKARAADIO

Pühalepa esimene muusikafestival

17.–19. augustini leidis Pühalepas aset esimene muusikafestival, mille raames toimusid Erkki-Sven Tüüri autorikontsert ning Johann Scheini “Israelis Brünneini” ettekanne. Seda teost dirigeeris Hollandi dirigent **Jos van Veldhoven**, kelle sõnul oli see imeline reis tagasi 17. sajandisse. Teost esitas selleks spetsiaalselt kokku pandud kõrgetasemeline projektikoosseis, kuhu kuulusid lisaks eestlastele lauljad ka Haagi ja Amsterdami konservatooriumist. Kaastegevad olid **Ene Salumäe** (orel), **Tõnu Jõesaar** (*viola da gamba*) ja **Robert Staak** (*theorb*).

Erkki-Sven Tüüri autorikontserdil kõlasid Pühalepa kirikus helilooja instrumentaalteosed Eesti noorema generatsiooni tõusvate tähtede esituses: klaveril **Johan Randvere**, tšellol **Theodor Sink**, viiulil **Kaia Voitka** ja klarnetil **Margus Parind**. Pühalepa muusikafestivali kunstiline juht on **Endrik Üksvärav**.

Uus kontserdisari Tartus

Akadeemilise akordioni kõrghariduse 10. aastapäeva puhul Eestis pandi Tartus 29. augustil algus kontserdisarjale “Kammerakordion”, kus on laval akordion mitmesugustes instrumentaalkoosseisudes. Konkreetset lõppu sarjal ei paista, kontserdid eri pillikoosseisudega toimuvad mitu korda aastas ning nii loodetavasti palju aastaid. “Idee tuli soovist eksponeerida akordioni akadeemilise instrumendina. Mujal maailmas on see üsna populaarne, kirjutatakse spetsiaalselt teoseid akordioniga kammerkoosseisudele, aga Eestis on selline muusitseerimisvorm veel vähe tähelepanu saanud,” rääkis kontserdisarja idee autor **Külli Kudu**. Kontserdisarja korraldatakse koostöös Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooliga.

(ERR)

Otsa kooli tegus kontserdiaasta

Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli eelmine õppeaasta oli täis põnevaid ja arendavaid esinemisi. Koolil on oma kontserdisarjad Tallinna Jaani kirikus, Lauluväljaku klaassaalis, Rakvere Kauri koolis, keelpilliosakonnal sari Rotermani soolalaos. Igal aastal toimub konkurss Round Table Eesti RT5 stipendiumile.

KOOLI SÜMFOONIAORKESTER

- Juuli 2011 – Saaremaa ooperipäevad. Eespere lastemuusikal "Metsluiged"
- Eesti Vähiliidu heategevuskontsert
- Heategevuskontsert (solistid ja ansamblid) Tallinna Jaani kirikus Peterburi Jaani kiriku toetuseks
- Kevadkontsert – ooperigala, dirigent Mikk Murdvee
- Peterburi Jaani kirik – ooperigala
- Kontserdid Estonia Seltsi segakooriga Tallinna Metodisti kirikus ja Türi kultuurikeskuses,
- Haapsalu XIX keelpillifestival – kontsert Kädy Plaasi, Mart Madiste ja noorte solistidega
- Juuli 2012 – Saaremaa ooperipäevad. Lastekontsert koos Ain Angeri, Mart Madiste, Ivo Linna ja Helen Lokutaga; "Opera Jazz" teatri "Helikon" solistidega, dirigent Eri Klas

Kooli puhkpilliorkester Sirly Illaku juhatusel on võitnud kaks aastat järjest vabariikliku puhkpilliorkestrite konkursi EST-NOK ning esinenud avalikel kontsertidel Rakveres, Nigulistes jm. Ees ootab koostöö Kooriühinguga ja kaitseväe orkestriga ning rahvusvaheline noortekollektiivide konkurs Belgias mais 2013. Keelpilliorkester andis novembris 2011 hingedeaja kontserdid Pärt Uusbergi muusikast Niguliste kirikus ja Rapla kirikus, dirigeerisid Kaspar Mänd ja autor. Kooli vanamuusikaansambel **Nova Casa Reinut Tepi** juhtimisel tegi kontserdireisi Inglismaale, kus esineti Londonis Hampton Courtis koos Henry Purcelli kooli kooriga. Koordireerimise osakond tegi selle aasta jaanuaris koostööd **Eesti Filharmoonia Kammerkooriga**, anti ühiskontserte Eesti koolides, projekti vedas

Kooli vanamuusikaansambel Nova Casa külaskäigul Purcelli koolis Inglismaal. FOTO ERAKOGUST

Heli Jürgenson. 24. aprillil toimus Klassikaraadios saade, kus otse-eeetris esinesid Otsa kooli õpilased. Kontsert oli jälgitav ka internetis. Lauluosakonna oluline sündmus oli Tiit Kuusiku 100. sünniaastapäeva kontsert. Lauluosakonna õpilased valmistavad ette muusikali "Viiuldaja katusel". Muusikateooria osakonna õpilased esinesid ettekanetega koolidevahelisel noorte muusikateadlaste konverentsil, kooli noored interpreetid esitasid kompositsiooniosakonna õpilaste loomingut Eesti muusika päevadel. Juulis osalesid **Aike Randmann** (tšello) ja **Maris Viisma** (viilul) ESTA kokku kutsutud okteti töös Bernis, sama koosseis esineb ka oktoobris toimival ESTA konverentsil Horvaatias Porečis. **Allar Kiristaja** (klarinet) ja **Karl-Johan Kullerkupp** (löökpillid) mängisid kontserdireisil Horvaatias Euroopa Noorte Sümfooniaorkestri koosseisus.

Uue õppeaasta plaanides on kooli sümfooniaorkestril taas osalemine Vähiliidu heategevuskontserdil **Mikk Murdvee** juhatusel. 12. oktoobril tähistab akordioni- ja kandleosakond kauaaegse pedagoogi **Venda Tammanni** 80. sünniaastapäeva. Koostöös kooli klaveriosakonna ja Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumiga toimub 20.–21. oktoobrini üle-eestiline **konkurss-festival "Mängime Ellerit!"**. Detsembri jõulukontserdil Lauluväljaku klaassaalis kantakse **Nova Casa** ja **Otsa kooli kammerkoori** koostöös ette Purcelli "O Sing unto the Lord". Järgmise aasta kevadkontserdil esineb **sümfooniaorkester** koolist **valitud laulu- ja instrumentaalsolistidega**.

Tihedat kontserdielu kommenteerides ütlevad nii klassikasuuu juht **Lembi Mets** kui ka rütmimuusika suunajuht **Virgo**

Sillamaa, et muusiku elu ja tegevus on avalik ning sellega on vaja harjuda juba õpin-gute ajal ja et sellistes ettevõtmistes osalemine annab õpilastele hädavajaliku "päris-elu" kogemuse. **Lembi Mets:** "Olukorras, kus muusikute tööturul on osaline terve Euroopa ja kaugemadki piirkonnad, on hädavajalik tegutseda ka rahvusvahelisel tasandil (konkursid, festivalid, kontserdid, konverentsid). Välisõidud avardavad silmaringi ja viivad kurssi maailmas toimuvaga. Esinemine tõsisel akadeemilises ümbruses (Estonia teater või kontserdisaal, Nokia Kontserdimaja, kirikud) annab hindamatu kogemuse tulevaseks tööks."

Ia Rimmel

RÜTMIMUUSIKA

- Eesti Vähiliidu heategevuskontsert ja Klassikaraadio juubeli-kontsert
- Kaari Sillamaa Laste Kaunite Kunstide Kooli kontsert "Muusika ja mina"
- Koostöös "Tallinn – kultuuripealinn 2011" korraldatud projekt "In Spe"
- Esinemised festivalil "Jazzkaar"
- Kontsert Peterburi Jaani kirikus
- Lõpetajate kontserdid Vane-muise ja Pärnu kontserdimajas
- Lõpueksamid Kumu saalis ja rockklubis Tapper
- Esinemised klubides Rockstars ja Guitar Hunt, NO99 jazzklubis ja kohvikus Wabadus
- Stian Westerhusi ja Trilok Gurtu töötoad

Kaalukas preemia rahvusvaheliselt konkursilt

Klavessinist ja pianist **Julia Agejeva-Hess** pälvis augustis II koha Ameerikas Westfieldis toimunud esimesel rahvusvahelisel klavessiinikonkursil. Konkurents oli tihe, esimesest voorust pääses edasi vaid kümme võistlejat. Viieliikmelise žürii tööd juhtis Smithsonian Chamber Music Society president **Kenneth Slowik**. Harjutamiseks ja esinemisteks sai valida viieteistkümne instrumendi vahel, mis kuuluvad Museum of American History muusikainstrumentide kollektsiooni. Julia Agejeva-Hess on õppinud Nõmme Muusikakoolis ja Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis, õpingud jätkusid Arizona ülikoolis, kus ta sai bakalaureuse- ja magistrakraadi. Doktorantuuri läbis ta New Yorgis Stony Brooki ülikoolis. Julia Agejeva-Hess on ka 2010. aastal Moskvas toimunud Andrei Volkonski nimelise klavessiinikonkursi diplomand. Konkurssi kajastasid mitmed väljaanded, nende hulgas Washington Post. Väljaandes Newsletter of Westfield Center öeldakse, et osalejate üldine tase oli väga kõrge, mängiti täpselt, loominguliselt ja hea maitsega. Julia Agejeva-Hessi esitusest tõstetakse eriti esile ilusat ja mõtestatud interpretatsiooni II voorus.

Julia Agejeva koos I preemia võitja Ignacio Pregoga.

FOTO KONKURSI ARHIIVIST

ETV tütarlastekoor pälvis maineka koorimuusikaauhinna

ETV tütarlastekoor ja dirigent **Aarne Saluveer** pälvisid silmapaistva muusikalise tegevuse eest maineka Guido d'Arezzo Fondi auhinna. Auhind anti üle festivalil Arezzos, kus ETV tütarlastekoor andis ka kolm kontserti, kavas oli peamiselt eesti muusika. Saluveeri sõnul on tal hea meel, et kõrge tunnustuse osaliseks sai Eesti koor. "Võin kinnitada, et ka kõige raskemates oludes ning pikematel kontserdireisidel on tütarlastekoori lauljad andnud muusikasse salapärase "miski", mis loob silla helilooja ja publiku vahel. Ilmselt on koor saavutanud rahvusvaheliselt usaldusliku taseme, mida märkas ka žürii," lisas ta. ETV tütarlastekoor on Arezzos esinenud varemgi. 2002. aastal toimus seal Euroopa koorimuusika *Grand Prix*, kuhu kutsuti koor pärast edukat esinemist Gorizia koorikonkursil. Silmapaistvamateks saavutusteks võib pidada ka esikohta noortekooride kategoorias Euroopa Ringhäälingute Liidu konkursil "Let The Peoples Sing". Eelmisel aastal osales ETV tütarlastekoor maailma koorimuusika sümposionil Argentinas.

(Kooriühing)

Tartus kestab festival "Tartu vaim ja klaver". Tasku-nimelises populaarses ostukeskuses saab kuu aja vältel vaadata näitust klaveritest ja pianinodest. Toimub teisigi põnevaid sündmusi, muuhulgas sümposion Tartu Vaimu üle Dorpati konverentsikeskuses. Festivali avapäeval toimus Taskus kontsert, esinesid Tanel Joamets, Kadri-Ann Sumera, Ele Sonn, Helen Põldmäe ja klaveriduo Ebe Müntel – Jorma Toots.

Fotol **Kadri-Ann Sumera** mängimas professor Harald Keresele kuulunud Bechsteinil.

FOTO JASSU HERTSMANN

TMKK noortekoor konkursil Ungaris

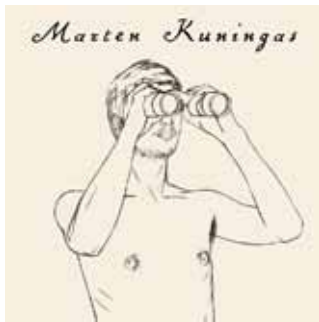
Tallinna Muusikakeskkooli noortekoor **Ingrid Körvitsa** juhatusel pälvis 16.–21. augustini Ungaris, Nyíregyházas toimunud 9. rahvusvahelisel koorifestivalil "Cantemus" **kuld-diplomi ja grand prix**. Osales 15 koori kümnest riigist. Kõik koorid, olenemata kooriliigist, võistlesid ühes kategoorias ning pidid esitama Zoltán Kodály teose.

VABANDAME

Muusika eelmises numbris on Eestist muusikauudistes kahetsusväärne viga. Artiklis "Muusikakoolide Liidu üldkogu" kõnesolev puudutab Eesti Muusikanõukogu dokumenti "Kultuuripoliitika arengusuunad aastani 2020. Muusika". Peep Lassmann, Olav Ehala, Aarne Saluveer, Toomas Siitan, Timo Steiner, Urvi Haasma, Marko Lõhmus, Jaak Sooäär ja Henry-David Varema on Eesti Muusikanõukogu juhatuse uued liikmed.

Muusika eelmises numbris on ebatäpne Suure-Jaani muusikafestivalil toimunud noorte lauljate konkursi laureaatide nimekiri. II preemia said Ott Indermitte ja Marlena Dombrovskaja ning III preemia pälvis Elisabeth Paavel.

Toimetus palub väga vabandust

Janu. Marten Kuningas.

Marten Kuningas

“Ma olen võtnud binokli appi ja vaatan sellega peeglist, aga peeglist paistab mingi hägu,” kirjeldas Marten Kuningas Postimehele antud intervjuus oma uue plaadi mustvalge kaanepildi tagamaid. “Janu” on kahtlemata väga isiklik plaat, tõsine ja küsimusi esitav. Kuigi, kui kahekümne kuue aastane Kuningas lubab “ma seisan keskeakriisi äärel/kui saaksin, teeksin sääred” (avalaul “Teel voorusesse”), tekib küsimus, kas see on ikka tema enda elukogemus, mis selliseid kujundeid käivitab. Järgmiste lugude hinge kriiped ja raage resignatsioon mõjuvad siiski märksa isiklikumalt. Mõneski tekstis on väga häid leide, meeleolud on sügised, värvid veidi lüütnud. Muusikalised valikud ja lahendused toetavad tekste suurepäraselt, teatud lo-fi-estetiika ja kodulindistamise maik koos Kuninga kinnitusega, et tema muusikalised lemmikud on pärit aastakümnete tagant, loovad paeluva terviku. Mitu lugu on hitipotentsiaaliga (indie-popilik “Tuul on pöördunud”, lummava atmosfääriga “Õine sõit”, juba mainitud “Teel voorusesse”), kuigi see pole muidugi hitimaterjal hingetu ja kalkuleeriva, tümpsuraadiotes roteeruva Eesti peavoolupopi mõistes. Mäletan, et jälginis superstaarisaateid tol aastal kui ka Marten Kuningas võistles. Siis jättis ta huvitava, kuid kuidagi hajusa mulje. Oli ta siis veel kunstnikuna välja kujunemata või formaadi valurite poolt lükata-tõmmata, ei tea. Arvatavasti mõlemat. Aga “Janu” on terviklik, kaunis ja kõnetav. Autorite-kaasategijate nimistust vaadates võiks öelda, et album on pigem *collective effort* (paljude laulude kaasautor ja plaadi kaasprodutsent on Sten Sheripov, kes mängib

ka mitut pilli), kuid eelkõige mõjub “Janu” siiski Marten Kuninga isikliku avaldusena.

JOOSEP SANG

Maria Magdalena. Peeter Vähi.

ERP

Peeter Vähi oratoorium “Maarja Magdaleena evangeelium” on suurteos orkestrile, koorile ja solistidele. Teos on kirjutatud aastatel 2010–2011, selle tellisid koor Latvija ja Riia rahvusvaheline vaimuliku muusika festival. Autor on pühendanud oratooriumi oma õpetajale Eino Tambergile. Esitavad segakoor Latvija, Riia toomkiriku poistekoor ja Läti Rahvuslik Sümfooniaorkester, dirigeerib Risto Joost. Kuuest solistist kaks on Eestist, Priit Volmer Jeesusena ja Peeter Volkonski jutustajana.

Ainestik on huvitav – Maarja Magdaleena evangeelium, mille kohtikeelne, täpsemalt selle keele praeguseks käibelt kadunud sahiidi dialektilis tekst leiti väidetavalt alles 1896. aastal. Esitus on samas keeles. Kõik see on väga tore ja eksootiline, paraku jääb teose sõnum peitu ja selle evangeeliumi erinevus teistest avamata, sest plaadibuklett teksti ei sisalda, kui kolm lehekülge kreeka tähestiku laadseid sümboleid välja arvata.

Helikeeles on helilooja seevastu taotlenud üldarsaadavust ja pöördunud laiemas publiku poole, püüdes kõnetada seda kuulajaskonda, kes külastab regulaarselt klassikaliste vokaalsuurvormide kontserte ja aktspteerib 20. sajandi muusikast vaid seda valitud osa, kuhu kuulub näiteks Orffi “Carmina burana”. Viimast oma lemmikteoseks pidajad leiavad siit oopusest, eriti maagiliselt pulseerivatest rütmidest ja hoogsatest kooridest mõndagi tuttavat ja kaasaahaaravat.

Eksootikat lisavad suur löökpillipark ning lindiit paiguti kostvad ilmselt kohti lauljad. Idamaiseid jooni on eriti rohkelt muidugi meloodilises materjalis. Suurteost raamib alguses ja lõpus kõlav uhke fuuga. Veidi kriipis kõrva ebahütlus solistide rühmas, õigupoolest kõlasid ooperikooliga lauljad eksootilise värviga kontekstis veidi võõralt. Oma “naturaalsusega” oli aga väga sobiv ja täiesti teose elemendis jutustaja, vana hea vürst Volkonski.

VIRGE JOAMETS

Oled ilus. Tiiu Kiik.

Tiiu Kiik

Magamistoas salvestatud muusika on oma mõõduka lo-fi-sound’i, trendikalt primitiivanaloogete instrumentidipargi ning produtsendivaba, lihvimata siirusega tegelikult juba piisavalt kaua esil. See on eemaldanud loomungult ja selle levitamisel iga-sugused majanduslikku masti kammitsad. Jääb ainult üle imestada, miks on Tiiu Kiige laadsed sulnilt *mainstream*’ist mööda voolavad muusikud nii vähe endast märku andnud.

Helilooja ja poeet Tiiu Kiik tõusis esile paari aasta eest “Eesti laulu” konkursil ning on sellest ajast peale suurema kärata, vaikselt pere kõrvalt oma asja ajanud ning koguni paar albumitait muusikat ilmutanud. Põrandaaluse *italo*-disko paradigmaist traditsioonidest kantud nimilugu “You’re Beautiful” juhatab sisse tosina palaga, tagasihoidult pehme, kuid mitmepalgelise albumi, mis on tõenäoliselt üks Eesti tänavusi kõige paremini hoitud saladusi. Eks sõltu naturist, kuid küllap on enamasti ikka mõnusam uidata keset avastamata aardeid kui kirevaid ning kärarikaid turistilõkse. Selles kontekstis on eriti tähelepanuväär-

ne plaadi ainus külaline Kali Briis (urbanistlikromantilises liigutavas palas “Keep You”), kelle suurepärase debüütalbum oli samuti arusaamatutel põhjustel üks mulluse aasta avastamata aardeid.

Otsapidi *ambient*, teisest küljest neoklassika, kübeke *dubstep*’i ning õrnad kajad *witch-house*’ist – koos Kiige tundliku vokaaliga sünnib kaunikõlaline, ebamaiselt salapärase, peibutav maailm; sümpaanne ja habras, kuid siiski selgesilmne ja sihikindel nagu autor isegi. Päriskindlasti võib paralleele tõmmata kaheksakümnendate keskpaigas teutsunud ning samuti edetabelitesse vähe märgatavaid jälgi jätnud suurepärase, privaatsust nõudva õhustikuga Suurbritannia kvartetiga Cocteau Twins ning eriti selle solisti Liz Fraseri muusika kohal hõljuva häälega. Minimalistliku kujundusega universaalsete tunnete isikupärane talletus “Oled ilus” ei jää otsest meelde, kuid see-eest hinge. Liigutavalt hingeline, piisavalt avatud ning väga intiimne.

MARGUS HAAV

kultuuriajakirjanik

T. Jakob Juhkam.

Mortimer Snerd

Jakob Juhkam kerkis Eesti alternatiivmuusika teadvusse kuus aastat tagasi varateismelise kodulindistajana, kes tegi oma esimesed eksperimendid multipillimehena ja heliloojana suuresti Vaiko Epliku esimese sooloalbumi tuules. Tema plaati on kaua oodatud ja ka kaua lubatud, kuid alati on miski teda seni tagasi hoidnud. Kuid muusikuna on ta olnud aktiivne: juhtinud oma proge-bändi, kirjutanud muusikat multfilmidele, arranžeerinud keelpille Vaiko Eplikule. Samuti lõpetas ta edukalt muusikakeskkooli ja pälvib

tänavu vabariigi aastapäevalgalgi muusikalise kujundusega tähelepanu.

Lõpuks ometi ilmunud albumilt vanemaid ülesvõtteid oodata ei tasu, kõik on salvestatud aastatel 2011–2012. On tunda, et helilooja soovis debüütplaadist kujundada midagi enam kui lihtsalt muusikapalade kogumikku. Targa artistina on Jakob Juhkam mõistnud, et esimene album peab olema visiitkaart, tõestus selle kohta, milleks ta võimeline on. Pillimehena pole Juhkam mitte ainult süntesaatorivõlur, vaid ta annab raevukalt valu ka akustilise klaveri rasketele klahvidele (“Etüüd”) ning üllatab siinseal maheda ja väljapeetud akustilise kitarrimänguga. Ta saab vajadusel trummimängugagi hakkama, kuid usaldab keerukamaid palu mängima Hans Kurvitsa ansamblist Talamak, kes navigeerib “Studio Tani” perioodi Frank Zappa mõjudega palas “Hr Vincent” sama veenvalt nagu mõni parimatest Zappa saatetrummaritest. Arranžeerijana lisab Juhkam sellele palale võrtsi ka ruthunderwoodliku marimbaga ning liidab loole “Vaenlase köök” üsna skandinaavialiku vasesektsiooni stiilis “King Crimson meets Jaga Jazzist”. Loos “Juhkam” kuulub see-eest lüüriilist klarinetit.

Aeg-ajalt kostab sarnasusi Vaiko Epliku plaadiga “Tants klavessiini ümber”, kasvõi klahvpillihelides. Aga kui Eplik annab koduslin-distatund indie-popile progeliku jume, siis Juhkam on *do it yourself*-eetose ja popiliku meloodiatunnetusega progearist. Heliloojana on ta isegi keerukavõitu struktuuri puhul (“Dorpati katustel”) teinud kompositsiooni arengu hõlpsasti jälgitavaks, seganud sisse teatud lapselikku sarmi. Hoolimata Juhkami märkimisväärsest küpsusest on noorel muusikul endiselt lapse-meelset entusiasmi, millest oli kantud ka tema varasem materjal. Seda tõestab kasvõi sümpaatne “Välja”, kus kuulub Jakobit vilistamas. Jääb üle lootat, et edaspidi on kavas ka varasemad ideed retrospektiivina avalikkuse ette tuua.

EDMUND HÖBE
muusik

Equilibrium. Kristjan Randalu & Ben Monder.

Fresh Sound New Talent

Duo New Yorgi kitarristi Ben Monderiga on üks paljudest Kristjan Randalu rahvusvahelistest koostööprojektidest, mida ta ka Eestis on esitlenud. Mehed esinesid üle-eelmisel aastal Viljandi kitarrifestiivalil, mis andis mõlemale võimsa loomingu impulsi, et selle kontseptsiooniga edasi töötada. Neid ühendab erakordne nõudlikkus enda ja muusika vastu ning uute, eba-konventsionaalsete lahenduste otsimine. Fresh Sound tegi kõigepealt plaadistamisettepaneku Randalule, too tegi omakorda ettepaneku Monderile, keda ta juba aastaid tundis. Kuigi tegu on Barcelonas peakorterit omava firma-ga, keskendutakse Ameerika artistidele – Fresh Soundi sari “New Talent” on olnud hea stardiplatvorm paljudele uustulnukatele, muu hulgas sellistele praeguseks maailmakuulsatele muusikutele nagu Brad Mehldau ja Kurt Rosenwinkel. Eesti jazzimehe nimi selles kataloogis tõstab kahtlemata rahvuslikku eneseteadvust.

Plaadil domineerib introvertne, kohati üsna sünye foon. Monder kasutab palju kaja, just eriti sügava ja tumeda tooni saavutamiseks. Teiseks paistab ta silma oma erilise *fingerpicking*-tehnikaga. Monderit on kitarriringkondades nimetatud meheks, kelle sõrmedel on omakorda sõrmed. Tal on vaimustav tehniline pagas, mis tõstab teda nüüdiskitarristide seas selgelt esile. Oskuste poolest ei jää talle loomulikult alla ka Randalu, see teebki nende duo eriti põnevaks ja ettearvamatuks.

Standardite ning Randalu uemate ja vanemate lugude vahele on pikitud lühikesi palu, mis mõjuvad pigem eskiisidena või katkenditena mingist suuremast tsüklist. Kui “All the Things You Are” puhul on jäädud põhimeloodiale üsna truuks ning valitud aeglasem tempo, siis “Milestonesi” seades on teema aimatav vaid loo algusosas

ning muusikute nägemus sellest tuntud Miles Davise palast saabub lõppsadamasse küllaltki ootamatult. “Equilibrium” tähendab tasakaalu ja selle leidmine tundub just klaveri ja kitarriduo puhul eriti oluline, sest mõlemad on justkui sooloinstrumentid ja kummalgi pole kombeks jazzis tagaplaanile tõmbuda.

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Astraalne veeretis. Irwin Art Projekt.

Irwin Art

Algupäraselt nime Sm Aladdin & Lord McIntosh kandnud Irwin Art Projekt on väidetavalt Eesti esimene punkbänd, mille asutas 1976. aastal

Urmas Raidma *alias* Irwin Art, pärast Stalini surma sündinud punkkunstnik ja -poet. Seekordses projektis, mis kujutab endast psühheedeellist lähenemist olmele aastal 2012, osalevad peale projektijuhi veel kitarrist Tarvo Tangsoo, löökriistur Kristian Velner, bassimees Lauri “Uims” Leis ning viiulikägistaja Ville Vellend. Plaadi avaloona kõlab pisike klassikatöötlus (kurjema muusika sõbrale meenub ehk ansambli Accept 1985. aasta plaat) ning siis vallandub psühheedeelne helimassiiv kogu oma värvi- ja närvimänguga. Rifid kõlavad kui topeltkiirusel pöörleva Black Sabbathi plaadi päält, Irwini hääl on nagu pörandalihvimimasina kõige jämedam liivapaber. Kitarrikriisked, viilnad ja ulved, viiulikääksatused – nõnda kõlab lugu vanast paksust tädist. Ja samas võtmes edasi. Keerutatakse apokalüptilist valsiti (“Maailma lõpp”), sügisel metsa seenel peenes ketrab siinkirjutajal kindlasti pees mürgijanusse mükoloogi hüpnootiline manamine. Veel jäävad meelde deklamatsioon “Maha kevad” Priidu Beieri tekstile, mülleriassilik “Musta kuue pluu”, laul oksendavast päikesest... Nihestet huumori, primitivismi ning sarkasmi laks on garanteerit.

MEELIS HAINSOO
muusik

KUULA KA NEID

Väga ilusad/Ema õpetus/ Kes aias? Vägilased.

Vägilased

Läinud aastal tegevuse lõpetanud Vägilased võtavad oma eduka karjääri kokku kogumikuga, kus on ühtede kaante vahel kõik eesti etno ühe väljapaistvaima ansambli varem ilmunud

plaadid. Debüüt “Väga ilusad” ilmus 2004. aastal, “Ema õpetus” 2006. aastal ning kontsertalbum “Kes aias?” tunamullu.

Swing and Sweet. Mart Sander.

Mart Sander

Eesti muusika juhtiv crooner on valmis saanud rahvusvaheliste ambitsioonidega plaadi. Koos orkestriga Swing Swindlers salvestatud album sisaldab kahtkümmet laulu, mille seas on ka sel-

lised ajaviitemuusika lemmikpalad nagu “Pennies From Heaven”, “I Got Plenty O Nuthin” ja “When You Wish upon a Star”.

pill

Eesti luuviledest

TARMO KIVISILLA
rahvamuusik

Im on täis helisid ja instrumente, mis helisid loovad. On suur hulk esemeid, mis kujundavad meie tänapäevast olemist. Muusikamaailmaga on seotud pillid – esemed, mis on inimkäte loodud, et tekitada muusikat. Peale kunstilise või meelelahutusliku funktsiooni on mitmel ajal puhttoine ülesanne luua helisid. Näiteks rongivile või jalgrattakell.

Nii pilli kui ka tarbeeseme puhul võime esitada tema loojale ja kasutajale küsimusi tema olemuse kohta. Kõigi reaalses eksisteerivate esemete kõrval on olemas aga ka teine dimensioon. Mõtlen esemeid, mida meie arheoloogid on maapõuest taas ilmale toonud. Kuigi kirjutise teemaks on luuviled, olgu öeldud, et Eesti arheoloogilistes kogudes on pilliliikidest esindatud ka parmupillid, saviviled, tohust kõristi, luust häälestusvirblid ja puust plokkflööti. Kui keraamika, metall ja luu on arusaadavalt hästi säiliv materjal, siis Tartust 2005. aastal leitud puust, arvatavasti 14. sajandisse kuuluv plokkflööti on üks kõige paremini, võiks lausa öelda ime läbi säilinud keskaegne pill terves Euroopas. Selle pilli röömudest ja muredest saavad lugejad loodetavasti edaspidi kuulda.

Luu kui levinud materjal

Luu ja sarv on terves Euroopas olnud laialdaselt kasutatav materjal. Eesti luuesemete hea tundja ja uurija Heidi Luik on oma uurimistöös täheldanud, et Eesti keskaegsed luust leiud on üldjoontes sarnased kogu Euroopa põhjapoolsema osaga (Loode-Vene, Rootsi, Läti, Saksamaa, Taani, Holland, Suurbritannia). Nii on mitmeltki nimetatud maalt lisaks paljudele teistele esemetele leitud ka üsna sarnaseid pillieksemplare. Materjalina on luu tänuväärne just säilimise seisukohalt. Luuesemedeid on kõige rohkem valmistatud nende loomade luudest, keda midu tudiks tarvitati. Luust asju, mida nii muinasaegne kui ka keskaja inimene kasutas, on suur hulk. Uurija Heidi Luik on oma töös ära

toonud üle neljakümne esemeliigi, mis on kaevamistel leitud ja kogudesse jõudnud. Kuna puhkpillide tegemiseks on vaja õõnest toru või eset, siis on looma sääre toluud selleks käepärane sobiv materjal. Eestist leitud pillidest ongi põhiosa tehtud lamba või kitse sääreluust, mõnel juhul ka linnuluust.

Pillid pole mõeldud eriti suured. Tule nedes looma suurusel, on nende pikkus 10–18 cm, läbimõõt keskosas 1–2 cm. Kuigi puhumisotsas pole säilinud plokki ja mitmel instrumendil on ots katkine, võib väliskuju järgi üsna kindlalt väita, et tegu on olnud plokiga moodustatud õhukanaliga instrumentidega. Tõenäoliselt vahast, vaigust või puust plokki on maapinnas lihtsalt hävinenud. Heliaken (ava, kuhu suunatakse kitsas õhujuga ja kus tekib heli) on tihti ümar või ovaalne, asetsees paar sentimeetrit puhumisotsast allpool. Pillidel on enamasti kolm-neli sõrmeava, mõnel ka pöidlaava pilli alumisel küljel. Välimuselt on luust vilepillid lihtsad ja ornamentikata. Vaid üks Tartust leitud pill on kaunistatud ilmselt noaga lõigatud kaldristidega. Sõrmeavad on ümarad, tihti sissepoole koonilised, mis viitab uuristamisele nootsaga.

Luvilede leiukohad

Kuigi mittetäielikke luust pille on dateeritud juba muinasaegast, näiteks Rõuge leiumaterjalis, on enamus luust vilesid arvatavasti 13.–15. sajandist. Uuritav kultuurikiht on sageli olnud varem segi paisatud ja see teeb aja täpse määramise keeruliseks. Eestist leitud luuvilesid on kokku paarikümne ringis. Alla kümne on säilinud selliselt, et alles on heli tekitamiseks vajalik heliaken. Seega saab neid taas mängida, mida siinkirjutajal on mitme eksemplari puhul õnnestunud teha. Selleks tuli meisterdada ajutine plokk. Kasutatud sai vahatükki, nii et seda voolitud otsale asetades tekiks õhukanal. Ja ennae, mitmedki pillid hakkasid ilusasti hüüdma!

2011. aastal Tallinnas Kunstiakadeemia territooriumil välja kaevatud luuviled.

FOTO ARHIIVIST

Geograafilises mõttes on pille leitud Tartust (postimaja ehk praeguse kaubanduskeskuse territooriumilt), Ilumäelt, Rõugest, Udernast, Lihulast, aga ka Tallinnast Harju tänavalt ja lammutatud Kunstiakadeemia territooriumilt. Hetkel viimased maapõuest leitud pillid pärinevadki Kunstiakadeemia-alusest kihist. Kaht samast kohast leitud pilli kõrvutades on hästi näha varieeruvus pilli valmistamisel ja detailides. Ühel pillil on heliaken pigem ovaalne ja väiksem, teisel suurem ja ümar. Kui kolme sõrmeauguga pill tundub lõpetatud, siis teine on nähtavalt jäänud lõpetamata. Ainsa sõrmeava juures on näha kavatsatud jäljed teise ja kolmanda augu tegemiseks, ometi pole selleni jõutud. Vaatamata viimistlusastmele saadi eksperimenti käigus mõlemad pillid häält tegema. Nii on kolmeaugulise pilli astmik g-a-c-e2. Teine pill andis välja helid a ja h.

Nimetatud pillide suuruse järgi pole võimalik otseselt määrata, kui vana ja mis soost inimene on neid mänginud. Küll aga on Lihulast leitud pilli suurus kindel viide, et vaid lapse sõrmed suudaksid auke katta, kuna sõrmeaukude kaugus üksteisest on nii väike. Ka sellesarnaste leidude uurijad mujal maades on arvanud, et luust vilepillid võisid olla kuulunud laste mängutraditsiooni. Et mitmes leiukohas (linnused) on pärast muinasaega domineerinud võõrvallutajad, püsib küsimus konkreetsete luust vilepillide päritolu kohta. Kas see kajastab meie esivanemate kultuuri või on see laen mujalt Euroopast?

Kui eesti rahvatraditsioonis on palju viiteid ja andmeid vilepilli liikide kohta, mis tehtud koorest, puust, putkest või metallist, siis suuline pärimuslik aines luu kasutamise kohta vilepillides niihästi kui puudub. Samuti pole luupille muuseumide fondides, kui arheoloogiline aines välja arvata. Seega võime loota, et uued avastused võiksid tulevikus tänini säilinud pillitraditsiooni ja keskaegse pillikasutuse seoseid selgemaks muuta.

Ene Üleoja

SÜNNIPÄEVAKONTSERT
 neljapäeval, 11. oktoobril kell 18 Kaarli kirikus

Urmas Sisaski Missa nr 3

EESTI MISSA
 20 aastat teose loomisest

Esinevad: K.O.O.R, endised segakoori Noorus lauljad,
 Kaarli Kiriku Kontsertkoor ja Tallinna Kammerkoor

Solistid: Jaanika Kuusik, Kadri Hunt, Mikk Dede, Taniel Kirikal

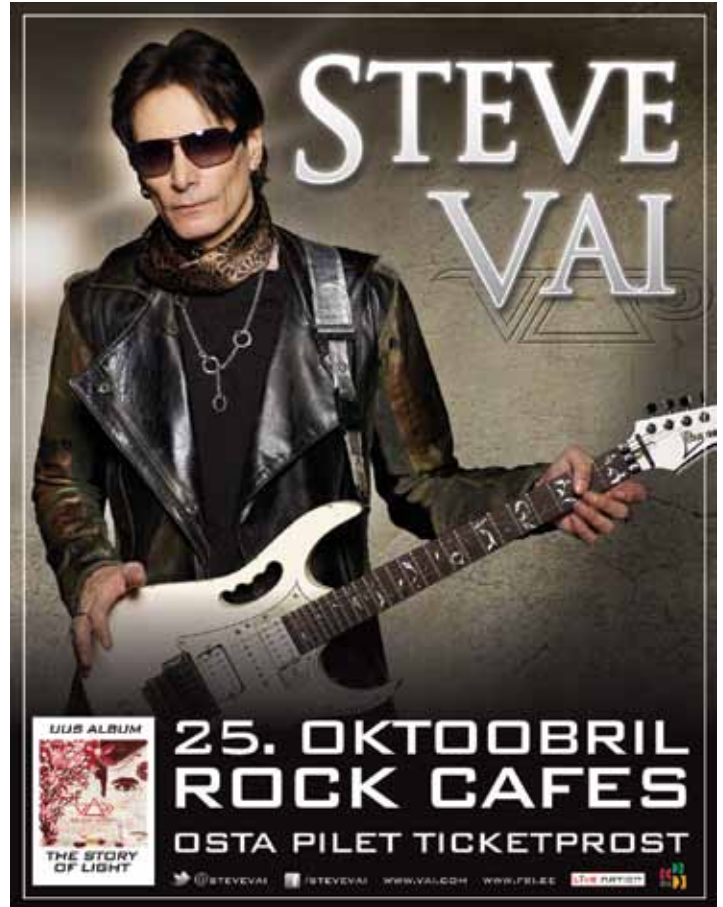
Orelil: Piret Aidulo

Dirigent: Ene Üleoja

Piletid hinnaga 5€ ja 3€ müügil Piletilevi ja
 Piletimaailma müügipunktides ja tund enne algust kohapeal

www.kooriyhing.ee

**STEVE
VAI**

UUS ALBUM
 THE STORY OF LIGHT

**25. OKTOOBRI
ROCK CAFES**

OSTA PILET TICKETPROST

 @STEVEVAI
  STEVEVAI
 www.vai.com
www.fri.ee

**Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid
OKTOOBRI**

Tulevik täis muusikat

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

11. oktoober kell 16.30

Lastekirjanduse keskus

Esinevad Marju Roots, Kersti Sumera ja Marrit Gerretz-
Traksmanni klaveriõpilased

14. oktoober kell 12.00

EMTA orelisaal

Esinevad Martti Raide klaveriõpilased

14. oktoober kell 12.00

Kiek in de Kök

Esinevad Raeli Florea viiuliõpilased

14. oktoober kell 15.00

EMTA orelisaal

Esinevad Elo Teppi viiuliõpilased

20. oktoober kell 12.00

EMTA orelisaal

Esinevad Mart Laasi tšelloõpilased

21. oktoober kell 12.00

EMTA orelisaal

Esinevad Jekaterina Rostovtseva klaveriõpilased

Pärimusmuusika LÕIKUSPIDU 2012

Viljandi Pärimusmuusika Ait, 12. ja 13. oktoober

12. oktoober

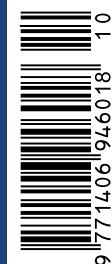
*Paabel ja meestevägi "Sihi, sihi noori meesi",
Sussisahistamine - VEM, The Begley's (Iirimaa)*

13. oktoober

Omiri (Portugal),

*Marko Matvere, Margus Põldsepp ja Jaanus Jantson,
ansambli Collage tribute-bänd Puzle,*

*Elof & Wamberg (Taani),
Etnokulbid, Ro:Toro*

Lisainfo: www.folk.ee

Hooajatoetajad

Postimees

Eesti Rahvusringhääling

Maaleht

ecoprint

Haridus- ja Teadusministeerium

TARTU ÜLIKOOL
viljandi kultuuriaakadeemia

VILJANDI

Meedius

EESTI EKSPRESS

Piletid:
PILETILEVI
www.piletilevi.ee

Festivali kahe päeva pass 25€/20€*

*Soodushind passidele kehtib kuni 23.09.2012

Passid, päevapassid ja kontsertide
üksipiletid müügil Piletilevis